

KID E

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2026

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 1 • 2026
www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy kaksi kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN

Toimittajat JOHAN-EERIK KUKKO,
JAANA OJUVA, SARI VÄYRYNEN

Art Director REETTA LINNA

Valokuvaajat ELLI ALASAARI,
SANTERI HAPPONEN, VILLE RINNE

Päätoimittaja, p. 040 484 4296
Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Painos 2 600 kpl, Lapin yliopistopaino
Kide (verkko): ISSN: 2242-6612
Kide (painettu): ISSN: 0787-0965
Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

VILLERINNE

tekijä

Eeva Hantula
Harjoittelija

Koen itseni onnekaaksi graafikkoharjoittelijan pestistä nykyisessä työllisyystilanteessa ja erityisesti siksi, että saan piirtää työkseni. Tähän lehteen piirsin sarjakuvan ja kuvitin jutun *Mitä Lappi tuntee?* Kuvitusprosessi tuotti mielikuvia, joita aion Lappi-vuosistani vaalia. Eräs niistä on Valiosauna, Rovaniemen viime kesän yhteisöllisin kohtaustapaikka, jonka kaupunki traagisesti päätti sakkujen kera lakkauttaa. Kiitokset saunan aktiiveille luksuskesästä!

TEKIJÄ-palstalla esittelee lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
- Sámegillii
- 5 Mie
- 6 Palokärki
- Luovat
- 7 Aura
- Kolumni

TUOKIO

- 24 Tuokio arktisessa

OPISELUA

- 26 Sarjakuva
- 27 Harva haluaa järjestöaktiiviksi
- 28 Opiskeluvuosien huipennus Islannissa
- 29 Alumni

KITEYTYKSET

- 30 Sama sävel, monta tarinaa
- 32 Inspiraatiota pursuava taitelija tarttuu toimeen
- 36 Liikettä kohti demokratiaa

HIPUT

- 38 Nopat tietävät
- 39 Eskon puumerkki
- 40 Julkaisu
- 41 Väitös
- 42 Käytävägallup
- 44 Lukunurkka Voimapaikkani
- 45 Työpäiväni
- 46 Hiutaleita

TEEMA Lappi-brändi

Lappi-brändiä päivitetään parhaillaan. Miksi alueita ylipäätään brändätään, ja ketkä silloin saavat äänensä kuuluviin?

8 Pääkirjoitus JUKKA KIVINIEMI & LEENA RAAPPANA-LUIRO • 10 Koettu, koeteltu, kuviteltu

16 Mitä Lappi tuntee? • 18 Lappilaista identiteettiä etsimässä

21 Kolumni VEERA KINNUNEN • 22 Monitulkintainen Lappi

10

» Missä matkailija pääsisi kokemaan sosiaalista ja kulttuurista Lappia?

ELLI ALASAARI

» Onnistunut brändi ei johda harhaan vaan lunastaa lupauksensa.

18

SANTERI HAPPONEN

21

» Olkoon kirjapiirimme teema siis seksi-positiivinen Lappi, päätimme.

MARJO HILLVIRTA

KANNEN KUVA: ELLI ALASAARI

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

TODELLISUUS MUUTTAA ARKTISET VISIOT

Kun eletään suunnilleen vuosi tästä eteenpäin, maassa on eduskuntavaalit ja uusi hallitus muodostetaan. Kaikki kynnelle kykenevät tahot käyttävät tämän vuoden sen lobbaamiseen, mitä seuraavaan hallitusohjelmaan saisi sisään.

Joskus hallitusohjelma ohjaa todellisuutta. Aika usein käy toisin.

Kävin kerran läpi, mitä pohjoisista ja arktisista asioista on kirjattu eri hallitusten ohjelmiin ja mitä varsinaisesti on tapahtunut näiden hallitusten aikana. Kirjauksilla ja todellisuudella ei ole juuri ollut vastaavuutta, kaikki isot käännteet ovat tapahtuneet ohjelmista riippumatta. Esimerkiksi Sanna Marinin hallitus teki lupauksensa mukaan arktisen strategian, mutta Venäjän hyökkäys Ukrainaan nollasi sen nopeasti. Petteri Orpon hallitus taas ei kirjannut arktisista asioista oikein mitään, mutta Donald Trumpin muuttama todellisuus toi arktisuuden isosti hallituksen tarjottimelle.

On jännä nähdä, mitä seuraava hallitus arktisuudesta ohjelmaansa kirjaa. Todennäköistä kun on, että oikeasti tapahtuu jotain aivan muuta.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čáallet olbmot, geat beroštit sámedutkamušas, sámegeielas ja sáme kultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

LOHKANLIHKKU SÁMEGIELAIDE

Mii bargat golmmajagát davviriikkalaš Interreg Aurora-prošeavttas, mas ráhkaduvvo lohka ja ǰállima oahppanspeallu viǰa sámegillii: davvisámegillii, anárašgillii, nuortalašgillii, julevsámegillii ja máttasámegillii. Fidnu vástida dár buvttadit lasi oahppomateriálaid sámegeielat oahpahussii. Fitnu joǰiha Lappi universiteahhta ja dasa lassin fárus leat Jyväskylä universiteahhta, Ubmi universiteahhta ja Sámi allaskuvla.

Speallu vuoǰuuduvvá suomageielat Lohkanbulljáraspellui, muhto giellaveršuvnnat heivehuvvojit gielalaǰat ja kultuvrralaǰat. Suomageielat Lohkanbulljáras lea viidát dutkojuvvo, ja dan doaibmaprinsihppa dahká vejolažžan mánáid lohkan- ja ǰállindáiddu árvvoštallama ja ovddideami. Spealu ovddideapmi dahkkojuvvo ovttas sámeservošii bargobájiid ja jearahallamiid bokte. Spealu ráhkadeami lassin fidnu ǰielggada álgooahpahusa dili ja doarju oahpahusmetoadaid ovddideami. Fidnu lágida webináraid, skuvlagalledemiid ja deaivvademiid.

LUKEMISEN ILOA SAAMEN KIELILLE

Työskentelemme kolmevuotisessa yhteispohjoismaisessa Interreg Aurora -hankkeessa Lohkanlihku, jossa kehitetään lukemisen ja kirjoittamisen oppimispeli viidelle saamen kielelle: pohjoissaa-meiksi, inarinsaameksi, koltansaameksi, luulajansaameksi ja eteläsaameksi. Hanke vastaa oppimateriaalipulaan saamen kielissä. Hanketta koordinoi Lapin yliopisto, ja hankepartnerit ovat Jyväskylän yliopisto, Uumajan yliopisto ja Sámi allaskuvla.

Peli pohjautuu Lukukupla-peliin, mutta kieliversiot tehdään kielellisesti ja kulttuurisesti sovittaen. Lukukupla on laajasti tutkittu, ja peli mahdollistaa lapsen luku- ja kirjoitustaidon arvioimisen ja kehittymisen tukemisen. Kehitystyö tapahtuu yhteistyössä saamelaisyhteisön kanssa työpajojen ja kyselyiden avulla. Pelin kehittämisen lisäksi hankkeessa selvitetään alkuopetuksen tilannetta ja tuetaan käytännön opetustyötä. Hanke järjestää webinaareja, koulukäyntejä ja tapaamisia.

KRISTIINA JOMPPANEN prošeaktahoavda, Lappi universiteahhta projektipäällikkö, Lapin yliopisto

BERIT-ELLEN JUUSO Norgga oassefitnu joǰiheaddji Norjan osahankkeen johtaja, Sámi allaskuvla

PIGGA KESKITALO olles fitnu joǰiheaddji, Lappi universiteahhta hankkeen johtaja, Lapin yliopisto

ulapland.fi/lohkanlihku

SANTERI HAPPONEN

mie

LOTTA KÄHKÖNEN

Aina kohti uutta

Lotta Kähkösen parasta työssä ovat uudet asiat. Hän aloitti Lapin yliopistossa viime elokuussa kasvatustieteen yliopistonlehtorina vastuualueinaan mediaosallisuus ja yhdenvertaisuus. Kähkönen on juuriltaan humanisti ja vahva sukupuolentutkimuksen osaaja mutta on nyt innoissaan myös kasvatustieteistä.

– Minua on aina kiinnostanut mennä uutta kohti ja laajentaa omaa osaamistani. Tässä on taas mahdollisuus oppia, tutkia ja ymmärtää jotain uutta.

Kähkösen mukaan työyhteisö on mukava. Ihmisillä on ollut aikaa kysellä kuulumisia ja auttaa sopeutumisessa. Vaikeuksia on tuottanut lähinnä asuntotilanne.

Nyt ensimmäiset kurssit ovat jo takana. Kähkönen on iloinen opiskelijoiden kommentista ja rakentavista keskusteluista. Hän toivoo opiskelijoilta kritiikkiä kursseista.

– Se on aina lahja, Kähkönen pohtii.

Työssään hän tarkastelee sukupuolta, mediaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Viime vuonna Kähkönen julkaisi yhdessä Varpu Alasuutarin ja Tuula Juvosen kanssa toimitetun kirjan *Toivoa, vimmaa ja vastarintaa – kirjoituksia queer- ja transaktivismista*. Siinä ääneen pääsevät tutkijat ja aktivistit.

– Sitä oli todella kiva tehdä. Aktivistien esseet ovat ihan mahtavia. Kirjassa on historiaa ja nykyaktivismia sekä erilaisia aktivismin muotoja.

Hän pitää kirjaa erityisen tärkeänä aikana, jolloin aktivisteista puhutaan negatiivisesti ja aktivismin rajoittamistakin on väläytelty.

– On vaarallinen ajatus, että ihmiset eivät saisi ilmaista mielipiteitään ja pyrkiä vaikuttamaan ruohonjuuritasolla. Se on kuin ihmiset laitettaisiin painekattilaan.

Kähkönen on vetänyt tutkijoiden ja taiteilijoiden yhteistyöhön perustuvaa Trans* Creative -projektia. Hän toivoo, että saisi raivattua itselleen aikaa kirjoittaakseen aiheesta kirjan.

Aloittavalle tutkijalle Kähkönen sanoisi, että kiinnostuksen lisäksi tarvitaan tutkijan taitoja.

– Rahoitus on kilpailtua, ja väitöskirjatutkimuksenkin pitää valmistua melko nopeasti. Se edellyttää hyviä tutkijan taitoja.

Ammattitutkijat voivat tutkia mitä tahansa, mutta Kähkönen pitää tärkeänä myös aitoa kiinnostusta aiheeseen.

– Lisäksi kimmokkeena voi toimia halu muuttaa maailmaa.

ÅSA NIEMI

Palokärki

Suomen kielen ja kulttuurin lehtori kuulostelee maakunnan ääniä.

On vuosi 2045 suurin piirtein. Turisteja tulee ovista ja ikkunoista, eikä valiteta. Sehän sopii syrjäänvetäytyvälle erämaan asukille, kaiken se kestää. Lapilainen jupisee vain itseksensä ja lyö nokkaa ovenkarmiin. Olin jo törmätä niihin valtaviiin tornihotelleihin kun mennä liihotin keskustaan. Olipa vain taajama komistunut, ihan Las Vegasilta näytti. Kelkkahaalareissa lampsi massa ryyhelsi pitkin Koskikatua. Eihän sinne eksy erkkikään kuin pakon edessä. Populaa oli kuin Playa del Inglesissä. Pitäisi ehtiä sielläkin käväisemään.

Välkkyvät näytöt puhkovat pakkassumua.

Northern lights guarantee. Tutut kivijalkayrittäjät ovat näköjään muuttaneet jo muualle. Kultaryntäys on synnyttänyt Klondyken, kulissikylän josta ei löydy enää muuta kuin pehmonalleja ja poronsarvia. Yhdessäkään ravintolassa, kaupassa

tai kahvilassa ei näkynyt paikallisia ihmisiä, ei ketään tuttua. Kaikkialla sama kaheli sirkus. Onko tämä todella Rovaniemi, synnyinkaupunkini?

Mutta voihan täällä sentään rupertella turistien kanssa, ajatelin seuraavaksi. Iloisia kohtaamisia, kielilläpuhumista, sitä kuuluisaa kansainvälistymistä. Mutta kun jotenkin laiskottaa. Tulevathan net huomenna uudetkin käypäläiset. Joka aamu alkaa uudestaan päiväni murmelina, ikuisena kulisseyssä pyörivänä haamuna.

Leuhotin pitkin ja poikin kaupunkia, etsin edes jotakin paikallista. Lopulta päädyin Erottajan Shellille. Ikkunat oli vuorrattu harmaalla kelmulla. Sisältä kuului kova pulina, suomelta kuulosti. Kulahtanut kahvio oli täynnä ihmisiä, jurputusta ja käsien levittelyä. Sisään pääsi vain passilla. Piha-alueella pyöri jo aasialaisia sipsuttajia. Mitä kuitenkin ne täältäkin etsii. Vain yksi asia täällä on varmaa. Jos näiden matkalaukunvetäjien kelkkaan hyppäisi, voisi päätyä elämässään ihan mihin tahansa.

HANNU PALONIEMI

luovat

Taiteellista toimintaa Lapin yliopistossa

RINNAKKAISIA POHJOISIA OULUSSA

Rinnakkaiset pohjoiset: Jaettu ekokulttuurisia kietoutumia -näyttelykokonaisuus nostaa esiin pohjoisten ja arktisten alueiden ajankohtaisia ilmiöitä ja kysymyksiä taiteen, muotoilun, tutkimuksen ja taidekasvatuksen keinoin. Näyttelysarja toteutuu Oulussa Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden 2026 aikana, ja se vaihtuu kuukausittain.

Näyttelyihin osallistuvat taiteilijat, taidekasvattajat ja muotoilijat toimivat osana arktisen yliopistoverkoston UArcticin kestävä taiteen ja muotoilun temaattista verkostoa. Vuoden aikana näyttelyissä on esillä tekijöitä kahdeksasta maasta,

Näyttelysarjan avasi Grönlantiin kiinnittyvä Sustainability Seals -näyttely. Esillä oli muun muassa Timo Jokelan Keskusteluja hylkeen kanssa (2025), lumi- ja jääinstallaatiot, Nuuk.

mikä korostaa arktisen yliopiston kansainvälistä ja rajat ylittävää yhteistyötä.

Näyttelysarjan on kuratoinut emeritusprofessori Timo Jokela Lapin yliopistosta.

aura

kyntää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita

NAISTEN ROOLI PORONHOIDOSSA VAHVISTUU

Tutkimuksen mukaan naisten toimijuutta poronhoidossa monipuolistavat muun muassa yhteiskunnan ja poronhoitoperinteen muuttuminen, lisääntynyt sukupuolten tasa-arvo, korkeampi koulutustaso ja teknologian kehitys.

Naispuolisille poronhoitajille pidetyissä työpajoissa kävi ilmi, että poronhoidon fyysisesti raskaiden ydintehtävien lisäksi naiset pitävät perheyriksen ja kotitalouden moninaisia tehtäviä keskeisenä osana poronhoitoa. Teknologian kehittymisen ja digitalisaation koettiin tukevan tasa-arvoisempaa työnjakoa ja edistävän naisten toimijuutta.

Poronhoitoperheissä naiset ovat usein koulutettuja, ja he hakeutuvat työelämään kodin ulkopuolelle. Vaikka kouluttautuminen vie aikaa poronhoidolta, se myös tarjoaa naisille mahdollisuuden tuoda paliskunnille uutta osaamista. Poronhoitoon on syntynyt kokonaan uusia toimintatapoja ja rooleja, joissa naiset ovat aktiivisia, esimerkiksi maankäyttöneuvottelujen ja sosiaalisen median kautta tapahtuvan viestinnän kautta.

Tutkimus julkaistiin tieteellisessä julkaisussa Journal of Rural Studies. Artikkelin kirjoittajat työskentelevät Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa, Oulun yliopistossa ja Lapin ammattikorkeakoulussa. He keskittyvät tutkimuksessa naisten omiin näkemyksiin ja arkipäivän kokemuksiin.

jaakko

ANNA-ERIKA HEIKKILÄ

JA MINUSTA TULI IHMINEN

Parkalompolon kylä Pohjois-Ruotsissa hehkuu huhtikuuisessa valossa. Hangeget kimmeltävät. Hiljaiset talot kutsuvat sisälle. On vuosi 1996.

Tuossahan se onkin, Katariinan punainen mökki, jossa vierailin maallikkosaarnaaja Lars Kitin kanssa edellisen vuoden lokakuussa. Koputan ulkooveen. Astun sisälle. Kurkkaan vasemmalle keittiöön. Ja siellähän Katariina istuu, sama sininen hame yllään kuin puoli vuotta sitten, samalla tuolilla ja katselee ulos.

- Muistaks minua, kysyn ja astun varovasti keittiöön.
- No muistan tietenkin, Katariina hymyilee, siehän kävit täällä Lassin kans.
- Voinko mie ottaa sen kuvan joka syksylä jäi ottamatta, kysyn ja katson anovasti Katariinaa.
- Voit tietenkin, Katariina vastaa lempeästi.
- Katson etsimen läpi hauraan lempeää naista. Etusormeni tapailee laukaisinta. Silloin Katariina toteaa pehmeällä äänellä: - Mie synnyin mettässä ja minusta tuli ihminen.

Olen kotimuseoni, Aineen taidemuseon 40-vuotisjuhluvuoden taiteilija. Katariinan kohtaaminen kolmekymmentä vuotta sitten antoi retrospektiiviselle näyttelylle nimen *Ja minusta tuli ihminen*.

Kuvat kantavat mukanaan muistoja. Tuossahan istuukin Lennart pirtissä Pajalan Kengisissä vuonna 2001. Yksinäinen mies myhäilee kädet ristissä vatsan päällä.

Astumme ulos. Toukokuinen tuuli hyväilee vielä lehdettömiä puita. Lennart astelee maisemaa hallitsevan männyn juurelle ja kopauttaa puuhun asettamaansa linnunpönttöä. Telkkä kurkkaa ulos pöntöstä, pyörittelee silmiään ja pyrähtää lentoon.

- Katto nyt, mie en ole yksin, Lennart vilkaisee minua.
- Jatkamme eteenpäin. Katselemme laajaa jokinäkymää. Yhtäkkiä hirvi hyppää vastakkaiselta rannalta keväiseen, tulvivaan veteen ja ylittää joen sarvet keikkuen.
- Näe nyt, kyllä mulla on kavereita joka puolela, Lennart nauraa.
- Istumme jälleen keittiössä. Kahvikupit ilmestyvät värikkäälle pöytäliinalle. Silloin Lennart hieraisee leukaperiä, katsoo ulos ja miettii ääneen:
- Jos tet Suomessa puhusitta ranskaa, mekki puhusimme ranskaa, solis paljon fiinipää.

JAAKKO HEIKKILÄ
Valokuvataiteilija

Aluebrändäyksen mysteeri

PÄÄKIRJOITUS

JUKKA KIVINIEMI

Yliopistonlehtori ja median yksikön johtaja

LEENA RAAPPANA-LUIRO

Professori

Graafisen suunnittelun koulutusohjelma,
taiteiden tiedekunta

Brändäyksen ydinajatus on tehdä toimijasta merkityksellinen, erottuva ja muistettava. Toimija voi olla esimerkiksi tuote, yritys tai alue. Aluebrändäys ei ole vain mielikuvatyötä vaan strateginen väline alueen tulevaisuuden rakentamisessa. Aluebrändi voidaan nähdä uusliberalistisen yhteiskunnan välineenä. Alueet on alettu mieltää yritysten kaltaisina toimijoina, jotka käyvät keskenään globaalia kilpailua yhteiskunnassa, jossa valtion rooli alueiden rahoittajana on vähentynyt. Globalisaation sekä etätyön myötä korkeasti koulutetut, liikkuvat ihmiset voivat valita asuin- ja työpaikkansa aiempaa vapaammin. Alueet kilpailevat samoista osaajista eli niin sanotuista superihmisistä eivätkä vain yrityksistä tai investoinneista. Useimmat alueet brändäävät itseään ainutlaatuisina – paikkoina, joissa ”kaikki on mahdollista” – muistuttaen siten paradoksaalisesti toisiaan. Taustalla ovat yksilöllistymisen kulttuuri, osaajatalous ja elämäntapabrändäyksen vahvistuminen.

Aluebrändien suunnittelu on ollut mainostoimistovetoista ja pohjautunut tuote- ja yritysbrändäyksen malleille, jotka eivät ole suoraan sovellettavissa aluebrändäykseen. Tämä on johtanut myös termien sekavaan käyttöön: monet tutkijat, ammattilaiset ja paikalliset päättäjät eivät erottele selkeästi aluebrändäystä, kohdebrändäystä ja paikkamarkkinointia vaan käyttävät termejä synonyymeinä ja toistensa korvaajina sen mukaan, mikä kuulostaa kontekstissa sopivalta.

Aluebrändäyksellä tarkoitetaan laajasti paikan identiteetin, mielikuvan ja maineen rakentamista sekä hallintaa. Kohdebrändäys keskittyy enemmän tietyn paikan vetovoimaan ulkoisille kävijöille. Paikkamarkkinoinnissa painotus on puolestaan tuotteiden tai palveluiden myynnin edistämiseksi. Nykyisessä Lappi-brändissä painotus on ollut kohdebrändäyksessä, ja alueen historia ja kulttuuri on ollut vähäisessä roolissa.

Aluebrändiä kehitettäessä on olennaista pohtia sitä, kenen äänellä brändi puhuu, ja toisaalta, kenelle brändiin liittyvä viestintä on kohdistettu. Haasteena on nähdä paikallisten kahtiajakoinen rooli: he ovat sekä viestin lähettäjiä että vastaanottajia. Nykyisin aluebrändistä pyritään tekemään ”omistajiensa näköinen” osallistamisen keinoin. Käytännössä ei ole itsestään selvää, kuinka vahvasti paikallisten ääni saa kuulua lopullisessa brändissä. Esimerkiksi Tytti Mäenpään ja Suvi Sipolan (2025) gradussa tehty mielikuvatutkimus osoittaa, että moni lappilainen liittyy kotiseutuunsa nostalgiaa ja rauhallisuutta huokuvia tunnemielikuvia, jotka ovat suorastaan vastakkaisia uusliberalistisen yhteiskunnan ”yritteliään ihannekansalaisen” mallille. •

” Aluebrändi voidaan nähdä uusliberalistisen yhteiskunnan välineenä.

Koettu, koeteltu, kuviteltu

Olemme usein niin kahlittuja tiettyihin ajatusmalleihin, että utopioita tarvitaan niistä irrottautumiseen. Myös Lapin matkailussa.

TEKSTI MARJO LAUKKANEN
KUVAT ELLI ALASAARI

Hanget hohtavat jättimäisten kukkakoristeiden vihreää ja punaista valoa. Videolla lapset laskevat jäistä mäkeä ilosta kiljähdellen ja isä kehuu, kuinka tällaista ei ole missään muualla. Toisella videolla joulupukki istuu kimaltelevassa junassa ja tuuttaa kuvitteellista torvea.

Tämän matkailijoiden Rovaniemen erottaa meistä ohikulkijoista vaalealla kankaalla peitetty ja vähän vinksallaan oleva verkkoaita. Puistoon pääsee vain maksusta, enkä taida tuntea ketään rovaniemeläistä, joka olisi käynyt aitojen sisäpuolella.

Väitöskirjatutkija Juulia Tikkanen on kiinnostunut matkailun utopioista, kuten siitä, millaisia utopioita rakentuu matkailun eri tiloissa. Yhtenä konkreettisenä tilana Tikkanen mainitsee juuri Koskipuistoon tänä talvena rakennetun Arctic Fantasy Parkin, joka rovaniemeläisten keskuudessa tunnetaan myös tempuistona. Se edustaa ihmisille hyvinkin erilaisia asioita ja tulevaisuuksia.

– Toisen dystopia voi olla toisen utopia, Tikkanen tiivistää.

Utopia on jotakin, jota ei vielä ole, mutta utopistiset kuvitelmat kumpuavat nykyhetkestä, kuten ympäristötämme ja käymästämme vuorovaikutuksesta.

– Ajattelen utopian horisonttina. Utopiat eivät ole koskaan valmiita vaan avoimia ja keskeneräisiä.

Tikkasta kiinnostaa utopioissa ennen kaikkea kuvittelun kollektiivisuus, yhdessä kuvittelemisen.

– Miten tulisimme yhteen keskustelemaan ja väittelemäänkin siitä, mitä haluamme matkailun tulevaisuuksilta?

Yhteiskuntatieteilijänä Tikkanen tarkastelee kriittisesti kuvittelun valtasuhteita.

– Kuka kuvittelee, ja millaiset kuvitelmat ovat hyväksyttävissä? Ketkä pääsevät vaikuttamaan siihen, millaisia tulevaisuuskuvia meillä on?

Havaintonsa Tikkanen kirjoittaa tutkimuspäiväkirjaan. Hän ei rajaa aineiston keruuta tietyille ajanjaksoille.

– Tutkijana olen aina kentällä. Matkailututkijalle Rovaniemi on herkullinen paikka asua. Täällä tapahtuu koko ajan jotakin, ja tutkimus elää ajassa.

Kohtuutaloutta ympäristökriisin ajassa

Kun pyöräilen kotoa yliopistolle, ohitan jo ensimmäisen kilometrin sisällä ainakin neljä omakotitaloa, jotka ovat lyhyt vuokrauksessa ja animäkseen tyhjiillään. Matkailu voi näkyä myös näin, naapureiden poissaolona.

Juulia Tikkanen hyödyntää tutkimuksessaan kohtuutalouden käsitettä, joka haastaa jatkuvan kasvun tavoittelun. Yhteiskunnan eri osa-alueita ja järjestelmiä tulisi miettiä uudelleen siten, että emme ylitä maapallon kantokykyä ja hyvinvointimme perustuisi muuhun kuin materiaaliseen kulutukseen.

– Matkailu on pitkälti kuluttamista. Miten ympäristökriisin ajassa matkailua voitaisiin ajatella ja toteuttaa kestävämmiin?

Tikkasen mukaan olemme usein niin kahlittuja tiettyihin ajatusmalleihin, kuten talouskasvuun hyvinvoinnin lähteenä, että utopistista ajattelua tarvitaan niistä irrottautumiseen.

– Utopioiden avulla voidaan asettua rationaalisen ulkopuolelle.

Väitöskirjassaan Tikkanen suunnittelee tutkivansa muun muassa lasten ja nuorten utopioita, jotka usein puuttuvat julkisesta keskustelusta, vaikka juuri heillä

on kykyä ajatella toisin ja haastaa aikuisten urautunutta ajattelua.

Matkailussa kohtuutalous voisi tarkoittaa esimerkiksi hidastamista.

– Hallittua hidastamista, ei täyttä stoppia, kuten koronapandemian alussa.

Hänen mukaansa tulevaisuuden kuvittelussa ei pidä jumittua tämän hetken ongelmiin vaan kurkotella kauemmas. Se on helpommin sanottu kuin tehty. Rovaniemellä matkailu tuntuu vain

” Miten ympäristökriisin ajassa matkailua voitaisiin ajatella ja toteuttaa kestävämmiin?

kasvavan ja kasvavan niin, että se muistuttaa enemmän varoittavaa esimerkkiä kuin unelmien täyttymystä. Toisaalta matkailu on täällä yhä kausiluonteista, ja lumenton aika tarjoaa monelle asukkaalle ja matkailun parissa työskentelevälle hengähdysketken.

Matkustamiselta odotetaan helpoutta, mikä on yksi syy Rovaniemen ja Lapin kasvaneeseen suosioon.

– Markkinointi edistää liikenneyhteyksiä, ja matkailu lisääntyy siellä, minne on helppo päästä.

Tänä talvena Rovaniemen matkailuun liittyvät epäkohdat ovat nousseet puheen- ja huolenaiheiksi niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Keskustelua herättävät erityisesti lyhyt vuokraus ja liikenne, kuten kävelijöiden ja vuokra-autojen aiheuttamat vaaratilanteet, villit taksit ja lentokentän kaaos. Toimittajat ovat paljastaneet myös enemmän piilossa olevia ongelmia, kuten kausityöntekijöiden tai rekikoirien huonoa kohtelua.

Millaisia Lappeja meille muodostuu?

Joulukuun alussa kotimme lähelle, Ounasvaaran pohjoiseen rinteeseen avattiin lomakeskus. Ennen avajaisia

sinne vievällä tiellä osoitettiin mieltä omistajien Israeliyhteyksien takia. Lomakeskuksen mökeissä yöpyviä matkailijoita olen nähnyt vain ohi kaartavissa takseissa. Läheisillä metsäpoluilla tai hiihtoladuilla he eivät liiku.

Matkailulla on globaalit markkinat ja koneistot. Millainen Lappi tai millaisia Lappeja muodostuu esimerkiksi eri puolille Lappia nouseviin lomakyläihin? Niissä yöpyvät matkailijat kohtaavat paikallisista lähinnä

heitä, jotka työskentelevät palveluammateissa. Monet kausityöntekijät ovat ulkomaalaisia, eivätkä he välttämättä integroidu lainkaan paikallisiin yhteisöihin.

– Missä matkailija pääsisi kokemaan sosiaalista ja kulttuurista Lappia? Matkailijoiden Lappi on lopulta aika erilainen kuin paikallisten.

Lappiin saapuvalla matkailijalla on usein yksityiskohtaisia odotuksia matkan luonteesta ja siitä, mitä ”talven ihmemaassa” pitää nähdä ja tehdä. Mielikuvia ovat luoneet ja vahvistaneet niin matkailumarkkinointi kuin kanssamatkailijoiden sosiaalisen median kuvasto. Niissä Lapissa on lunta, revontulia, joulupukki, poroja

” Matkailu lisääntyy siellä, minne on helppo päästä.

ja huskyja. On upeita erämaisia maisemia ja toimintaa, kuten rekiajelua tai moottorikelkkasafari.

– Harvemmin kuitenkaan muita ihmisiä.

Sekin kuuluu luontomatkailun kuvastoon: matkailija näyttää olevan kohteessa yksin tai vain läheistensä kanssa.

Kun kuviteltu Lappi muuttuu koetuksi Lapiksi, kaikki ei aina suju odotusten mukaan. Lumen sijaan sataa vettä, pilvien takaa on turha kuikuilla revontulia, ja kaikkialla on liikaa muita ihmisiä hakemassa samaa ainutlaatuisista kokemusta.

Rovaniemellä käynnistyi syksyllä matkailustrategia-työ, jossa on tarkoitus linjata, millaiseksi matkailukaupungiksi Rovaniemeä halutaan kehittää. Strategia ulottuu vuoteen 2040, ja keskeisiksi teemoiksi on valittu matkailun kestävyys, paikallisten ihmisten hyvinvointi ja ympäristön kantokyky.

– On hyvä, että strategia nyt tehdään. On kiinnostavaa nähdä, millaisia tulevaisuuden visioita se sisältää, Tikkanen sanoo.

Tulevaisuuksia on monia

Poikkeuksellisen upeat revontulet leimuavat taivaalla. En malta olla kaivamasta puhelinta taskustani ja ikuis-

tamatta näkyä. Koira istahtaa polulle ihmettelemään, miksi lenkkimme ei etene. Myöhemmin jaan kuvan useille ihmisille, ja käyttäydyn kuin kuka tahansa revontulista lumoutunut turisti.

Mielikuvien Lappi saattaa matkakohteessa törmätä karumpaan todellisuuteen – tai sitten ei. Matkailun ympärille muodostuu monenlaisia todellisuuksia. Lüksumatkailijan Lappi on hyvin erilainen kuin säästöbudjetilla matkailevan. Sää on kaikille samanlainen,

” Voidaanko edes puhua yhtenäisestä Lapista? ”

– Mitä jos ajattelisimme koko brändin ihan uudelta kantilta? Lappi on laaja maantieteellinen alue, jossa on eri kulttuureja ja alkuperäiskansa. Voidaanko edes puhua yhtenäisestä Lapista? Tikkanen kysyy.

– Näkökulmia on monia, tulevaisuuksia on monia. Lappi ei ole homogeeninen, vaikka Lappi-brändi saattaa näyttää siltä.

mutta puitteet sen kohtaamiseen ovat erilaiset. Silti Lappi-brändi on niin vahva – täynnä mielikuvia ja odotuksia – että se haastaa utopistisen kuvittelun.

Militarismi kilpailee tilasta

Arvostetussa brittiläisessä Guardian-lehdessä julkaistiin joulukuussa reportaasi, joka julisti raflaavasti: ”Joulupukki sodassa.” Artikkelissa kerrottiin, kuinka jouluturistit eivät voi olla huomaamatta Nato-joukkojen lisääntyntä läsnäoloa Lapissa. Yksi haastateltavista kuvaili sotakoneiston näkemistä ”todellisuuden läsnäoloksi” ja hämmästeli, kuinka pelottavan lähellä Venäjä onkaan.

– Sotaan varautumisen uutisointi haastaa matkailun Lappi-brändiä, professori Laura Junka-Aikio sanoo.

Junka-Aikio on tutkinut Saamenmaan militarisaation vaikutuksia saamelaiseen kulttuuriin ja elinkeinoinhin sekä saamelaisten oikeuksien toteutumiseen Suomessa. Hän kartoitti ajankohtaista aihetta Saamelaisten totuus- ja sovintokomissiolle tekemässään erityisselvityksessä.

– Militarisimi näkyy Lapissa konkreettisesti kilpailevana maankäytön muotona. Laajemmin kyse on uudesta oikeuttamisen tavasta, joka luo uutta todellisuutta.

Junka-Aikion mukaan saamelaisten lakisääteisiä oikeuksia, kuten viranomaisen yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvollisuutta, on viime vuosina ohitettu laajasti nimenomaan sotilaalliseen turvallisuuteen liittyen. Siinä missä vielä hetki sitten uusia hankkeita perusteltiin vihreällä siirtymällä, nyt vedotaan kokonaisturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen.

– Sotaharjoitukset ovat muuttumassa laajemmiksi ja sotilaallinen läsnäolo näkyvämmäksi. Yhä kriittisem-

pää on se, miten hyvin komentoketjut toimivat ja tieto kulkee, jotta kansainväliset joukot osaisivat kunnioittaa paikallisten oikeuksia.

Lapin matkailu rakentuu suurilta osin mielikuville puhtaasta, hiljaisesta luonnosta. Tämän mielikuvan taivaalla ärjyvät hävittäjät rikkovat. Meluhaitta vaikuttaa varsinkin Rovaniemellä, joka on Lapin lennoston kotipaikka ja jossa siviili- ja sotilaskoneet käyttävät samaa lentokenttää. Meluhaittaa tulevat lisäämään uudet hävittäjät, jotka ovat aiempaa äänekkäämpiä.

– Enää ei puhuta vain maankäytöstä ja siihen liittyvistä ristiriidoista, vaan tila itsessään on resurssi.

Kun länsimaat varautuvat sotaan, arktinen alue näytetään tyhjänä ja tyhjänä, ihmisille vihamielisenä alueena, jonne joukot menevät, harjoittelevat ja puolustavat.

– Näkemys arktisesta alueesta monien kulttuurien vuorovaikutuksellisenä ja elettyinä ympäristönä on taantumassa.

Junka-Aikion mukaan uusi oikeuttamisen tapa ohittaa yhteiskunnallisen arvokeskustelun siitä, mihin suuntaan Lappia halutaan kehittää. Kun maankäytössä painotetaan neljää ämmää – malmeja, matkailua, metsiä ja maanpuolustusta – ympäristö ja perinteiset elinkeinot jäävät heikoille.

– Mitä se tekee yhteiskunnallemme pidemmän päälle, jos itsessään arvokkaita asioita joudutaan oikeuttamaan sotilaallisella toimintakyvyllä? ●

Mitä Lappi tuntee?

Lappi-brändin päivitys on hyvässä vauhdissa, ja osana sen osallistavaa prosessia äänessä ovat graafisen suunnittelun maisteriopiskelijat Tytti Mäenpää ja Suvi Sipola.

TEKSTI TYTTI MÄENPÄÄ JA SUVI SIPOLA
KUVITUS EEVA HANTULA

Sulje silmäsi ja palauta mieleesi jokin sinulle merkityksellinen paikka Lapissa. Paikka voi liittyä jokapäiväiseen elämääsi, ja siellä tunnet olevasi kotona. Se kuvastaa sinulle Lappia sen kaikkein piirteineen. Muis-tele paikan tunnelmaa ja pyri asettumaan sinne. Tarraudu siihen ohikiitävään tunteeseen, joka tässä hetkessä, tässä tärkeässä paikassa, on. Olet Sydämesi Lapissa.

Luit juuri katkelman mielikuvamatkasta, joka sisältyi osallistavaan työpajaan. Sen myötä astuit sydämesi Lappiin – paikkaan, joka muotoutuu juuri sinun katseestasi, mielikuviesi maailmassa.

Pro gradu -tutkielmamme aiheena oli paikkaan liitettyjen tunnekokemusten kerääminen ja hyödyntäminen Lapin aluebrändin päivitysprosessin yhteydessä. Gradun ja tämän artikkelin otsikossa kysymme: Mitä Lappi tuntee?

Oman rauhan paikka

Keräsimme järjestämässämme työpajassa mielikuva- matkan kehystämänä aineiston, jonka pohjalta muodostimme näkemyksen paikallisten Lappiin liittyvistä tunnekokemuksista. Keräämiemme vastausten

mukaan Lappi tunnetaan sammalpedillä kyljellään maan, auringon lämmöstä nauttien, tuulisilla näköalapaikoilla, puusaunassa, rannalla istuen sekä kuun valossa jäällä hiihdellen. Lappi tuntuu levolliselta oman rauhan paikalta.

Kauniiden Lappi-kuvailujen ohella kertyi myös laaja tutkimusaineisto. Aineisto muodostui sekä yksin että ryhmässä kirjoitetuista kuvauksista sekä lyhyistä tarinoista. Aineistossa Lappi kuvattiin luonnoltaan avaraksi, valoisaksi ja ennen kaikkea juuri rauhalliseksi paikaksi. Rauhallisuus korostui sekä ympäristön ominaisuutena että sisäisenä tunteena.

Muita aineistosta nousseita kiinnostavia teemoja olivat eristäytyneisyys, passiivisuus ja nostalgia. Mielikuvamatkan johdattelemana ympäröivää luontoa havainnointiin kiireettömästi ja moniaistisesti. Tällaista kokemusta kuvattiin mahdolliseksi vain Lapissa, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta: ”Samanlainen tunne voisi olla ehkä lapsuuden mummolassa.”

Tunteita tulkitsemassa

Gradumme tulokset maalaavat maisemaa lappilaisten Lapista. Kiteytämme, miltä paikallisten Lappi tuntuu,

näyttää, tuoksuu ja kuulostaa.

Tutkimustehtävämme, joka määrittyi Lappi 2.0 -brändihankkeen tarpeista käsin, ei ollut aivan helppo. Tunnekokemusten sanoittaminen ja tutkiminen on haastavaa, sillä tunteet ilmiönä ovat aikaan ja paikkaan kiinnittyviä, osin tiedostamattomia, hetkellisiä ja muuttuvia.

Tunnetta sellaisenaan on lähes mahdotonta tutkia ja niiden ymmärtäminen vaatii tulkintaa. Kokemusta tutkitaan lähes aina välillisesti, esimerkiksi siihen eläytyen, sen ilmentymistä kuvaillen tai sitä sanoittaen. Näitä aineksia peilataan ja tulkitaan suhteessa kokonaisuuteen ja kontekstiin. Tällainen analyysitapa pohjaa hermeneuttiseen ja fenomenologiseen tieteenperinteeseen, jossa osa ja kokonaisuus kietoutuvat kehämäisesti yhteen.

Haastavuutta lisäsi tasapainoilu tutkijan roolin ja tutkimusasetelman luomisessa. Kokemusta tutkittaessa tutkija ei voi pysyä täysin objektiivisena. Omasta subjektiivisuudesta ei pääse eroon, joten sen voi pyrkiä kääntämään edukseen. Oma kokemusta ja empatiaa voi hyödyntää. Aineiston teksteistä välittyi tunteita ja tunnelmia, joista moniin oli helppo samaistua.

Jotta osallistujien oma ääni ja mielikuvat pääsisivät mahdollisimman autenttisesti esiin, pyrimme tapah-

tuman markkinoinnissa ja työpajan suunnittelussa välttämään liiallista johdatelua. Tapahtuman visuaalinen ilme rakennettiin mahdollisimman selkeäksi ja neutraaliksi. Emme halunneet ohjailta mielikuvia saati vahvistaa olemassa olevia stereotyyppiä.

Meille oli ehdottoman tärkeää, että osallistaminen on aitoa ja että työpajaan osallistunut saa käyttämänsä ajan vastineeksi jotain. Rakensimme työpajan, jossa on miellyttävää olla, ja varmistimme, että kaikki työpajan tulokset päätyvät lupauksen mukaisesti Lappi-brändiä päivittävälle mainostoimistolle.

Tarina, jossa janotaan olla mukana

Tutkielmassamme myös selvitimme teoriakirjallisuuden avulla sitä, miksi paikallisten ihmisten tunnekokemuksia kannattaa tutkia aluebrändin päivityksen yhteydessä. Lyhyesti voisi sanoa, että aluebrändi on onnistunut, kun siinä on samaistumisen voimaa. Kun mahdollisimman moni voi samaistua brändiin, on brändi kuin tarina, jossa janotaan olla mukana. Osallistamisella luodaan yhteyttä, ymmärrystä ja jatkuvuutta.

Tyytyväisyyttä graduprojektimme tuloksiin lisäsi Grafia ry:n myöntämä stipendi, joka tuli iloisena yllätyksenä. Ehkäpä graafisen suunnittelun alalla kaivataan poikkitieteellistä otetta ja laajaa yhteistyötä. Opimme osallistamisesta ja aluebrändeistä mutta myös yhteistyöstä. Yhteisgradun tekeminen oli erittäin hyvä päätös.

Gradumme tulokset on kerätty ja osallistujien Sydämien Lappi on kaivettu esiin, mutta kaikilla on edelleen mahdollisuus vaikuttaa siihen, miltä Lappi tuntuu. Uusi Lappi-brändi tarjoaa kehysten, mutta sinun Sydämesi Lappi rakentuu arjessa ja tunnekokemustesi kautta. Annetaan Lappi-brändin tarjota Sydämiemme Lappi kaikille koettavaksi. •

Lappilaista identiteettiä etsimässä

TEKSTI MARIA PALDANIUS
KUVAT SANTERI HAPPONEN

Työskentelen Lappi-brändi 2.0 -hankkeessa graafisen suunnittelun alumnina. Hanketiimissä olemme keränneet havaintoja ja tietoa päivitettävää Lappi-brändiä varten – ja pohtineet esimerkiksi brändin kuvamaailman sisältöjä, kuten Lapin historian sekä arkisen elämän läsnäoloa. Omissa mielikuvissani visuaalinen Lappi on samaan aikaan karu ja riisuttu, toisaalta täynnä värejä ja orgaanisia muotoja.

Hankkeen tavoitteena on huomioida Lapissa asuvat ja tänne muuttavat, koska nyt ei olla rakentamassa matkailubrändiä. Pitkän aikavälin tavoitteena on Lapin tunnettuuden ja elinvoiman, veto- ja pitovoiman sekä hyvinvoinnin kasvattaminen. Aluebrändin päivitustyö on mielestäni kunnianhimoinen haaste, mutta onnistuessaan se on kannattava pitkän tähtäimen sijoitus. Tunnettu brändi on Lapille kallisarvoista pääomaa ja yhdistää samalla alueen eri toimijat, ihmiset ja palvelut.

Onnistunut brändi ei johda harhaan, vaan lunastaa lupauksensa. Lappi on laaja maakunta, ja sen jokaisessa kunnassa on omat erityispiirteensä. Toivon, että päivitetystä brändistä on ydin, jonka jokainen lappilainen voi tuntea omakseen ja jota voi kantaa ylpeydellä. Onnistuneimmillaan Lappi-brändi on visuaalisesti rohkean erottuva ja herättää reaktioita ja mielipiteitä. Uskon, että jatkossa Lappi nähdään yhä enemmän paikkana, jossa voi asua ja elää ympäristöä kunnioittaen, ei pelkästään kiiltokuvamaisena vierailukohteena.

Minulle Lappi on ennen kaikkea koti. Olen lähtöisin Kymenlaaksosta mutta muutin Rovaniemelle opintojen perässä kymmenisen vuotta sitten. Sopeutuminen lappilaiseen elämään on tuntunut luonnolliselta, vaikkei minulla olekaan vahvaa lappilaista identiteettiä. Lappi on kuitenkin olennainen osa minua. Jaan paikallisten kanssa monia samoja arvoja, joista suurin on rakkaus luontoon. Ihastelen edelleen yöttömän yön kauneutta tai revontulia, vaikka ne ovatkin arkipäiväisiä ilmiöitä.

Kesäöinen Inarijärvi on sielunmaisemani Lapissa. Erämökkimatkat Inariin ovat antaneet perspektiiviä siihen, mitä ihminen oikeasti tarvitsee: tärkeintä on, että elämän peruspalikat ovat kunnossa. Introverttina nautin hiljaisuudesta ja omasta rauhasta. Hiljaisuus ruokkii myös luovuutta. Lappiin muutettuani minusta on tullut jossain mielessä myös suurpiirteisempi: turhasta ei kannata nipottaa ja tahtia voi hidastaa.

Jutta Rinne-Kanto

Projektisuunnittelija, Lappi-brändi 2.0 -hanke

Lapilla on tärkeä rooli sekä yksityisessä että ammatillisessa elämässäni. Aikaisemmin työskentelin erityisesti alkuperäiskansa- ja saamelaispolitiikan sekä järjestökehityksen parissa, mutta viime aikoina olen keskittynyt harvaan asuttujen periferia-alueiden sosioekonomiseen kehitykseen ja tarkastellut Euroopan unionin arktista politiikkaa Euroopan arktisen alueen näkökulmasta.

Kasvoin melko suuressa kaupungissa Puolassa ja muutin Lappiin 27-vuotiaana. Yllätyin, kuinka mukavalla Rovaniemi pienellä kaupunkina ja Lappi harvaan asuttuna alueena tuntuivat. Lappi on vaikuttanut vahvasti identiteettiini. Täällä sain kipinän vaeltamiseen ja polkujuoksuun, opin hiihtämään ja ajamaan autoa. Stressin ja hämmennyksen hetkinä pohjoisen luonnon ajatteleminen palauttaa minut tasapainoon.

Näkökulmani Lappiin on vähitellen myös laajentunut. Tulin tänne ajatellen, että alue on pitkälti koskematon, mutta nyt näen myös tyhjenevät kylät ja hylätyt talot, metsätalouden kaltaisiin elinkeinoihin liittyvät sosiaaliset ongelmat ja matkailun haasteet. Rovaniemen järjestön matkailu on yksi syy siihen, miksi muutin maaseudulle. Ajan myötä olen myös ymmärtänyt, kuinka ei-villi Lappi oikeastaan on. Puolityhjän maaseudun todellisuus näkyy niin paikallisille kuin vierailijoillekin, mikä tuntuu jyrkältä kontrastilta ”Above Ordinary” -brändäyksen ja matkailukuvaston kanssa. Lopulta kysymys on enemmän tasapainon löytämisestä kuin romanttisten ja epärealististen arktisen erämaakuvitelmiä tavoittelusta.

Lappilaiseen identiteettiin kuuluu sitkeys ja sattu-manvaraisuus. Jos mieltäisin, kenen kanssa selviytyisin mieluiten apokalypsisistä tai Venäjän hyökkäyksestä, valitsisin ehdottomasti jonkun lappilaisen. Lapissa elämänmeno on myös täynnä sattumanvaraisuuksia, kontrasteja ja yllätyksiä. Kaikkea tällaista tulee jatkuvasti vastaan: kiinalainen ravintola keskellä ei-mitään, joukko humalaisia taiteilijoita liftaamassa, outoja konflikteja, joista kukaan ulkopuolinen ei välitä, tai söpö kakkukahvila pikkukylän linja-autoasemalla.

Lapista on tullut minulle koti – paikka, jonka tunnen paremmin kuin kotiseutuni Puolassa. Uskon, että kun ihminen kehittää syvemmän yhteyden tiettyyn alueeseen, siitä tulee osa identiteettiä. Niin kuin kasvit, myös ihmiset kasvattavat juuria uudessa ympäristössä. Suhde uuteen ympäristöön pysyy silti hämmäntävänä. Aikuisena kasvavat juuret eivät ole samanlaisia kuin ne, jotka saamme kotimaastamme.

Adam Stepień

Väitöskirjatutkija, Arktinen keskus

Geenini eivät olet Lapista, mutta tämän perän maisema on sieluni maisema, ja nuottini puhua on kemijokivartinen. Opiskeltuani Oulussa halusin palata kotiseudulleni äidinkielen opettajaksi, jotta lapseni saisivat pohjoisesta itselleen kodin. Viimeisin vaihe kohti pohjoista identiteettiä on ollut kulttuurihistorian – lähinnä alueen kaunokirjallisuuden – tutkiminen.

Väitöskirjassani tutkin sotaa ja jälleenrakennusajan naiseutta lappilaisessa kirjallisuudessa. Se havahdutti näkemään, miten aikaansa edellä täällä on oltu. Lappilaisessa taiteessa sota- ja jälleenrakennusajan traumaattisia puolia on käsitelty jo 1940-luvulta lähtien. Torniolainen kirjailija Martta Haatanen kirjoitti Lapin sodasta ja evakosta sodan keskeltä vuonna 1945 – aikana, jolloin naiselle ei ollut itsestään selvää ryhtyä kirjailijaksi. Kun miehet olivat sodassa tai savotalla, naisten piti olla vahvoja, tekeviä ja kekseliäitä.

Lapin sodan takia meiltä tuhoutui paljon ylisukupolvista, fyysistä ja aineetonta kulttuurihistoriaa. Koska maisemalta vietiin muisti, kirjallisuudella ja taiteella on ollut keskeinen merkitys pohjoisen ihmisten identiteetille. Miltähän sodan kokeneesta ihmisestä on tuntunut lukea vaikkapa Viola Kuoksa-Waven *Kotipirtti*-romaanin, jossa sotia edeltävä peräpohjolainen kyläkulttuuri on vielä entisellään?

Tutkimuksen ja romaanieni kirjoittamisen jälkeen näen monenlaisia jatkumia. Arktinen alue ja Jäämeri ovat olleet maailmanpoliittisen kiinnostuksen kohteina aiemminkin. Nyt, kun matkailu tuo tänne uutta työvoimaa ja geenistöä, tulee mieleen savotta-aika: silloinkin paperiraha ja geenit kulkivat Lapin syrjäkyliin. Uusi ilmiö on kuitenkin massamatkailu, jonka vaikutuksia ympäristöön ja paikalliseen kulttuuriin pelkään toissani.

Usein kiinnostavin tiede ja taide tulee kulttuurien rajalta. Siksi on vain hyväksi, että on jalat molemmin puolin oja. Sivusta voi nähdä paremmin. Myös tutkimuksessani korostuvat syrjästä nousevat edelläkävijät. Minä älysin vasta lukion lopulla, että perheeni juuret ovat Hämeessä. Lapsena kadohdin muita, jotka puhuivat ämmeistä, äijeistä ja kantatiloista. Ehkä siksi päädyin kirjailijaksi: romaaneissani kirjoitan itselleni fiktiiviset, ylisukupolviset juuret. Olen kiitollinen vanhemmilleni siitä, että he jäivät Rovaniemelle, ja sain juurtua pohjoiseen.

Virpi Vainio

Filosofian tohtori ja kirjailija

kolumni

VEERA KINNUNEN
Yliopistonlehtori,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

” Arktisen kuvaston kruunaa 2000-luvun lapinkävijän univormu: kirjoneulevillapaita.

KYLMÄ ON UUSI KUUMA?

Kirjapiirimme on kokoontunut suurpiirteisen täsmällisesti kahdenkymmenen vuoden ajan. Olemme kasvaneet nuorista naisista keski-ikäisiksi keskustellen kirjoista ja siinä sivussa vähän elämästäkin. Kun joku mainitsi haluavansa lukea Suvi Westin *Syntien kummun naiset*, toinen heitti puolivitsillä, että miksei saman tien Inari Fernandezin niin ikään Lappiin sijoittuva romaani *Vapaus*. Olkoon kirjapiirimme teema siis seksiposiitivinen Lappi, päätimme.

West ja Fernandez ovat hahmoina ja kirjoittajina niin erilaisia, että tuntuu melkein irvokkaalta asettaa heidän tuotantoaan rinnakkain. Toisaalta molemmat ovat värikkäitä mediapersoonia ja heidän tuoreet teoksensa ovat luonteeltaan autofiktiivisiä. Paikallistietoa omaavaa lukijaa kutkuttaa paitsi lupaus hurjista seksikohtauksista myös mahdollisuus tirkistellä todellisten ihmisten elämää.

Kuinka kuuma on sitten näiden Lapissa asuvien kirjailijoiden Lappi?

Kirjallisilta ansioiltaan heppoisessa *Vapaus*-teoksessa Lappia katsotaan ulkopuolisen silmin. Nimenomaan katsotaan, sillä Lappi piirtyy ennen kaikkea upeaksi taustamaisemaksi, joka kehystää ”Camillan” seksuaalisen nautinnon etsintää. Arktisen kuvaston kruunaa 2000-luvun lapinkävijän univormu: kirjoneulevillapaita. Lapin miehelle teoksessa on tarjolla tunkkaisen yksiulotteinen rooli: hän pelastaa naisen hangesta ja tyydyttää tämän seksuaalisesti mutta pakenee lopulta emotionaalista sitoutumista erämaahan.

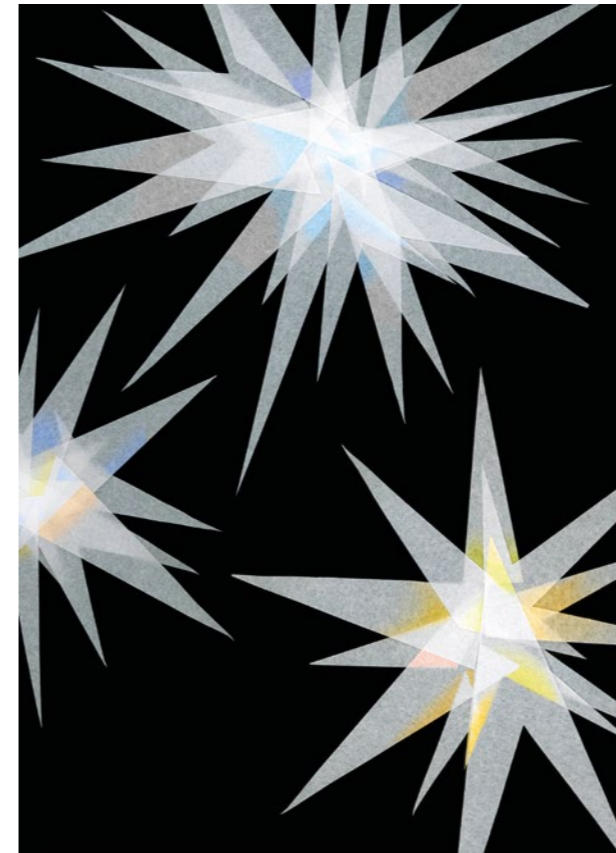
Syntien kummun naisten Lappi on monisyinen eikä kaihdakaan synkkiä ja kitkeriäkin sävyjä. Romaanin ”Suvi West” ja hänestä erkaantunut Flow-Suvi muuttavat teoksessa perheineen takaisin kotikonnuille kirjoittamaan tietokirjaa vahvoista saamelaisnaisista. Romaani taiteilee absurdin ja oudon rajalla, ja sen autofiktiivinen luonne saa lukijan eläytymään kivuliaaseen kirjoittamisprosessiin.

Teoksia rinnakkain lukiessa alkaa tunnistaa yhteisiä elementtejä. Tuntuu kuin West ilkkuisi tietoisesti Fernandezin kirjassaan rakentamaa Lappi-kuvaa. West tekee selväksi, että hänen Lappinsa ei ole sankarillisten seikkailujen erämaa vaan eletty koti. Kun Camilla ajaa autolla hangeen, hänet pelastaa seksikäs poromies, jonka kanssa hän päätyy muhinoimaan tien poskessa. Westin auton juutuessa tienpenkkaan paikalle hälytetään joukko paikallisia vapaapalokuntalaisia. Omaehtoisessa pelastustoiminnassa on varmempi turva kuin kuvitteellisen prinssin odotelussa, tuntuu West muistuttavan.

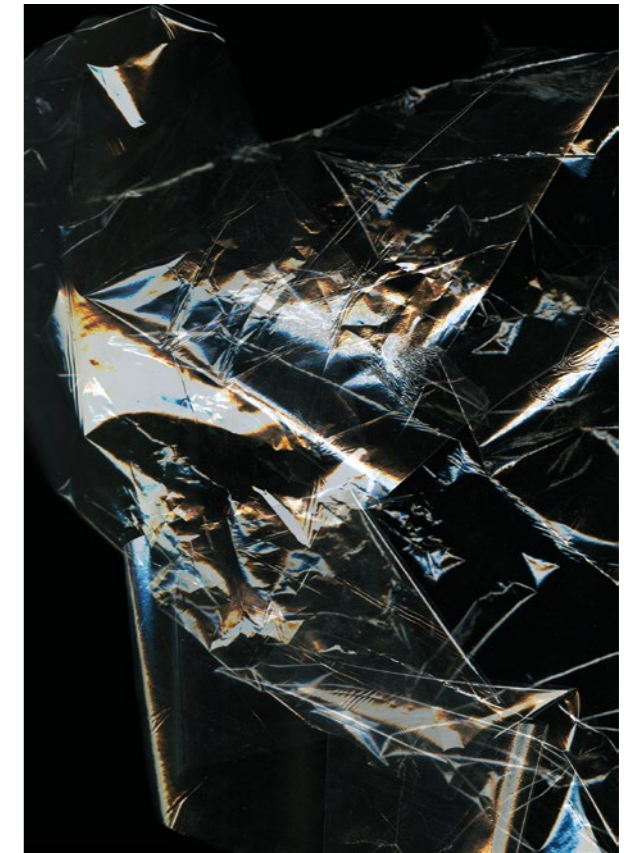
Entä sitten seksi? Se on enimmäkseen toisteista, jopa alistavaa. Ainoa aidosti seksiposiitivinen henkilö on hedonistinen Flow-Suvi, joka tarinan edetessä muuttuu linkuttavaksi koiraksi. Vielä on matkaa seksiposiitiviseen Lappiin, huokaamme kirjapiirin loppukaneettina.

MONITULKINTAINEN LAPPI

Henkilökohtaiset mielikuvat Lapista muuttuivat visuaalisiksi esityksiksi graafisen suunnittelun skanografiakurssilla. Skanografia eli skannerivalokuvaus on digitaalinen kollaasitekniikka. Teokset ovat olleet aiemmin esillä *Lappi: Mielikuvista kuviksi* -näyttelyssä Lapin yliopistolla.

Joni Pyhäjärvi, *Tiennäyttäjä*, 2025, skanografia, 100 x 70 cm.

Martta Lepistö, *Out of Place*, 2024, skanografia, 100 x 70 cm.

Tytti Mäenpää, *Talvielämää*, 2025, skanografia, 100 x 70 cm.

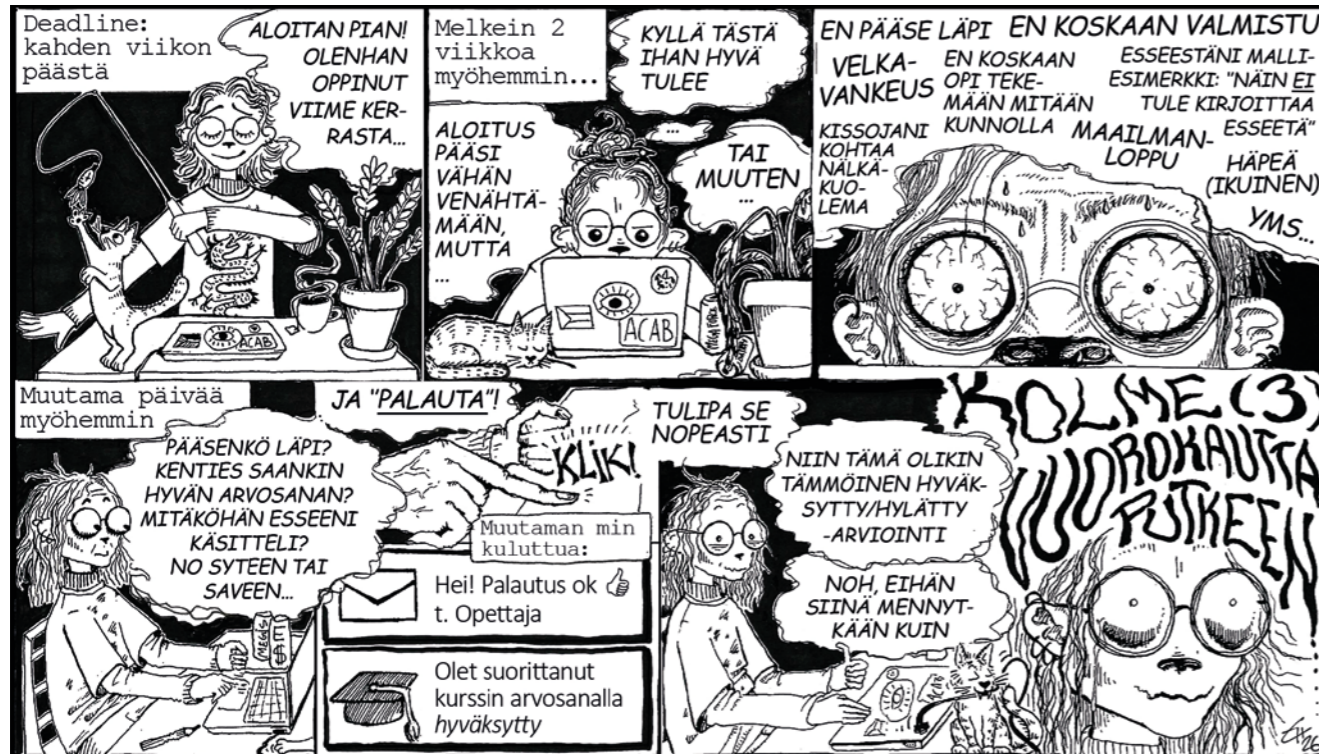
tuokio arktisessa

Oletko jo vierailut Aronperän jäätiköllä Rovaniemellä? Tämä uniikki nähtävyys ilmestyy kaupungin laitamille vuosittain ensimmäisten lumisateiden jälkeen. Kiehtova lähimatkakohde kätkee sisälleen valtavat määrät nikotiinipusseja, karkkipapereita ja parittomia rukkasia. Jos olet onnekas, voit törmätä kenttätöitä tekevään tutkijaan tai rapsuttaa jäätikölle ominaista labradorinnoutajaa. Pidä kiirettä, sillä tämäkin jäätikkö sulaa kovaa vauhtia. Toistaiseksi se tulee kuitenkin takaisin myös ensi vuonna.

Teksti & kuva

VILLE RINNE

Väitöskirjatutkija, taiteiden tiedekunta
Audiovisuaalisen viestinnän suunnittelija,
LUC Viestintä ja markkinointi

EEVA HANTULA Opiskelija, graafinen suunnittelu, taiteiden tiedekunta

Harva haluaa järjestöaktiiviksi

Viime vuoden lopulla valittuun Lapin yliopiston ylioppilaskunnan (LYY) hallitukseen oli enemmän hakijoita kuin paikkoja. Se ei ole itsestäänselvyys, sillä viime vuosina erilaisiin luottamustehtäviin yliopistoyhteisön sisällä ei ole ollut kovaa tunkua, kertoo LYYn hallitusta luotsaava Inari Turkia.

Arktisen maailmanpolitiikan maisteriopiskelija on itse ehtinyt ennen nykyistä tehtäväänsä toimia muissa vastuutehtävissä, joista viime- simpinä oman ainejärjestönsä puheenjohtajana.

Aktiivien puute näkyy Lapin yliopistossa Turkian mukaan myös ainejärjestö- ja harras- tetasolla: ihmiset eivät kaipaa lisää vastuuta eivätkä halua sitoutua.

Toisaalta vaikka halua olisi, aikaa ei ole ylimää- räiselle. Luottamustehtävissä toimiminen ja töi- den tekeminen nähdään usein vaihtoehtoina, joista vain toisen voi valita. Yleinen epävarmuus ja talustilanne saavat opiskelijat kääntämään katseen yhä aiemmin työelämään.

– On pakko priorisoida harjoitteluhakuja tai töitä opintojen ohella luottamustehtävien sijaan, sanoo Turkia.

Nuorten kiinnostus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on tuoreimman nuorisobarometrin mukaan kasvanut, mutta yli- opistoyhteisöön kiinnostus ei juuri heijastu.

Viime vuonna valittiin myös ylioppilaskunnan korkeinta valtaa käyttävä elin eli edustajisto, johon ehdokkaita oli hie- man enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Äänestysprosentti kuitenkin laski ja oli alle 23 prosenttia.

Yliopistojen tehtävä on kasvattaa aktiivisia kansalaisia. Miten se onnistuu, jos omassakaan yhteisössä asiat eivät kiin- nosta?

ELLI ALASAARI

– Kyllähän se saa miettimään, miten muihin asioihin suh- taudutaan yhteiskunnassa. Mitään varsinaista kriisiä ei kui- tenkaan ole. Silti täytyy miettiä, miten ihmiset saadaan akti- voitua, jotta eivät hakijat lopu kokonaan.

LYYn uusimmassa strategiassa asiaan on kiinnitetty huo- miota. Tavoitteena on, että luottamustoimet tuntuisivat pal- kitsevilta.

Turkia on itse käyttänyt satoja tunteja yliopistoyhteisön eteen. Tekeminen ei ole tuntunut taakalta vaan antoisalta. Hän sanoo luottamustoiminnan myös tasapainottaneen opin- toja ja tarjonnan runsaasti työelämätaitoja.

LOTTA LAUTALA

blogi

MITÄ NE YHTEISKUNTATIETEILIJÄT SIIS TEKEE?

Yhteiskuntatieteiden maisteri voi työskennellä aika laajalla skaalalla eri nimikkeitä, joten koitapa siinä sitten simpelisti selittää, kun sukulainen kysyy neljättä kertaa, että mitä nyt opiskelitkaan. Opiskelijan suuntaa ohjaa tietenkin pääaine. Itse opiskelin kandidaatiksi matkailututkimuksen pääaineesta, mutta kandidivaiheen aikana ymmärsin, että haluan tarkastella yhteiskuntaa laa- jemmassa kontekstissa. Siksi vaihdoin pääaineen maisterivaiheessa politiikkatieteisiin ja so- siologiaan, tarkemmin arktiseen maailmanpolitiikkaan. Sivuainevalintojen, harrastusten, har- joitteluiden, luottamustehtävien tai töiden kautta puolestaan tulee löytäneeksi näkökulmia ja toiminta-alueita, joiden parissa voi nähdä itsensä työskentelevän tulevaisuudessa.

KRISTA

Opiskelijaelämää Lapin yliopistossa.

Lue koko teksti: lapinyliopisto.blogspot.fi

Opiskelu- vuosien huipennus Islannissa

Saavuini ensimmäisen kerran vaihtokohteeseeni Akureyriin Googlen Street View -ukkona. Kuljin koulumatkan yliopistolle kymmenen metrin tökkiä nykyisinä ja yritin kuvitella itseni vuoristoiseen maisemaan. Kun kävelin saman reitin ensimmäisenä koulupäivänä, olin jo unohtanut virtuaalisen taivallukseni. Ympärilleni oli tarttunut muutamassa päivässä ihmisiä, joiden kanssa koulumatka taittui silmänräpäyksessä. Samassa vaihdon suurin huolenaiheeni, yksin jääminen, painui taka-alalle.

Akureyrissa vaihtokupla on tiivis. Vaihtarit asuvat yhdessä ja täyttävät luentosalit. Paikallisia opiskelijoita näkee kampuksella vain pakollisina lähiopetusviikkoina. Akureyrin yliopisto on etäilyn edelläkävijä: suurin osa opetuksesta toteutetaan täysin hybridimuodossa ja luennolle voi saapua kauko-ohjattavana robotina. Järjestely on kieltämättä ihanteellinen pitkien välimatkojen maassa – etenkin vaihtarille, joka kiipeää mieluummin torstaina vuorelle kuin istuu luennolla.

Valitsin Akureyrin kurssivalikoimasta Islannin kieleen, luontoon ja kulttuuriin painottuvia opintoja gradun näpyttelyn ohelle. Vaihtokurssit ovat kuljettaneet merelle bongaamaan ryhävalaita ja kalastamaan turskaa, kirjastoon perehtymään islantilaissaagoihin sekä paikalliseen kahvilaan tilaamaan kahvin islanniksi.

Ajoitin vaihdon tarkoituksella opintojeni loppuun, koska halusin keskittyä tenttien ja esseiden sijaan Islannin näkemiseen ja kokemiseen. Kalliin maan kokeminen on nostanut ihmissuhteet tärkeäksi resurssiksi: jaettu ilo on kaksinkertainen ilo mutta myös edullisempi ilo. Jos haluaa nähdä vuonoja ja vesiputouksia, vuokra-auton hinta on paras jakaa viiteen pekkaan.

Rauhaa rakastavana olen kokenut oloni kotoisaksi parinkymmentuhannen asukkaan kaupungissa. Aika tuntuu kuluvan hitaammin, erityisesti jos ulkona pauhaava lumimyrsky pakottaa pysyttelemään sisätiloissa. Toisinaan yksinäisyys kutittelee niskaa silmäkantamattomiin jatkuvan meren ja karujen vuoristoisten ylänköjen puristuksessa. Silloin suuntaan islantilaisten tapaan uimahallin geotermissiin kylpyihin kuuntelemaan paikallisten keskusteluita. Höyryn keskellä tunnen olevani sattuma suuressa sopassa. Ymmärrän sanan sieltä täältä. *Allt í lagi.*

JENNI KATERMAA

JUKKA MÄKIHÄNNU

JUHO KAIKKONEN

JUHO KAIKKONEN

Juho Hiltunen

Ohjelmistokehittäjä

- Valmistunut yhteiskuntatieteen maisteriksi Lapin yliopistosta vuonna 2012.
- Asuu Rovaniemellä. Kotoisin Ivalosta.
- Harrastuksina kungfu sekä musisointi basson ja toisinaan huuliharpuun kanssa.

Urautumista vastaan

Ohjelmistokehittäjänä työskentelevän Juho Hiltusen ura on ollut varsin monipuolinen. Hän on tehnyt opettajan sijaisuuksia, työskennellyt kunnallisessa hallinnossa sekä johtanut sote-järjestön toimintaa kuuden vuoden ajan. Nyt Hiltunen työskentelee IT-alalla ohjelmistokehittäjänä ja opiskelee samalla tietojenkäsittelytieteitä.

Hiltunen päätyi vuonna 2005 valtio-opin opiskelijaksi Lapin yliopistoon melko intuitiivisesti.

– En tiennyt, mitä valtio-oppi tarkoitti, mutta se kuulosti mielenkiintoiselta opinto-oppaan perusteella.

Yhteiskunnalliset aiheet vetivät puoleensa, ja opiskeluaikoina sivuaineita kertyi paljon valtio-opin opintojen rinnalle.

– Innostuin vähän. Hallintotiede, kasvatustiede, Aasia-opinnot, informaatioteknologia, Hiltunen luettelee.

Hän muistelee, että opiskeluvuodet olivat intensiivisiä, mutta opiskelujen vastapainoksi oli töitä ja vaihdossa ollessa tuli opiskeltua hieman vähemmän. Päivät venyivät kuitenkin välillä pitkiksi ja joskus luentosalien välillä juostiin luennolta toiselle.

– Aamulla aloitettiin kirjan lukeminen ja illalla lopetettiin. Kerran nukahdin iltaluennolle 13-tuntisen opiskelupäivän päätteeksi. Vieruskaverit vaan naureskelivat. Se kurssi taisi mennä ykkösellä läpi uusintatentin jälkeen.

Yliopisto-opinnoista Hiltuselle jäi mieleen erityisesti vapaus etsiä oma suunta.

– Yliopistoon mentiin oppimaan eikä valmistumisputkeen. Kannustettiin etsimään ja tutkimaan itseään ja omia kiinnostuksen kohteita.

Hiltunen uskoo opintojen vaikuttaneen siihen, että asioita ei aina tarvitse tehdä, miten paperissa lukee, vaan niitä voi katsoa laajempina kokonaisuuksina. Lisäksi urapolku ei ole ollut etukäteen suunniteltu vaan pikemminkin sattumuksien summa.

Opiskeluaikaiselle itselleen Hiltunen kertoisi, että lopulta töissä tärkeää ovat ihmiset.

– Työelämässä ihmisten kanssa toiminen ja sosiaaliset taidot ovat tärkeintä, kaikki ei toimi niin kuin kirjoissa sanotaan.

Tulevaisuus saa olla jatkossakin avoin.

– Ei minusta ole tekemään samaa asiaa kovin pitkään. Jos monta vuotta on samat kuviot, se alkaa kyllästyttää.

JOHAN-EERIK KUKKO

Sama sävel, monta tarinaa

TEKSTI JAANA OJUVA | KUVAT SANTERI HAPPONEN

O n talvinen maanantai-ilta, Lapin yliopisto on hiljainen. Vain Fellman-salista kuuluu iloista puheensorinaa. Sitten hiljenee. Hiljaisuuden rikkoo yksittäinen, hieman nasaali ääni. Oboe antaa orkesterille B \flat -äänen. Pian eri puhallinsoitinten äänet sekoittuvat nauruun. Arktinen Akateeminen Puhallinorkesteri AAPO on aloittanut harjoitukset.

Viritysäänen orkesterille antoi oboisti Laura Senni, Lapin yliopiston monikielisen pedagogiikan ja italian kielen yliopisto-opettaja. Vuonna 2022 perustetun AAPOn tarkoituksena on alusta asti ollut, että yliopiston ja ammattikorkeakoulun opiskelijoilla ja henkilökunnalla olisi paikka kohtaamisille ja aktiiviselle soittoharrastukselle. Sennin kohdalla se toteutui.

– Aluksi jännitin mukaan menemistä. Mietin, että ehkä opiskelijat eivät halua opettajia harrastuksiinsa. Epäily osoittautui vääräksi, Senni kertoo.

Vastaanotto oli lämmin, ja Senni tunsu olevansa oikeassa paikassa. Erityisesti kieltenopettajaa hymylyttää yksi muisto. Kun kapellimestari ensimmäisissä harjoituksissa ohjeisti orkesteria soittamaan tiettyjä ääniä, Senni kauhistui: hän ei ymmärtänyt, mitä ääntä

tarkoitettiin, sillä italialainen nuottijärjestelmä ei ollut sama kuin Suomessa.

– Käänsin ääniä päässäni, harjoitusten jälkeen googletin. En kysynyt neuvoa kapellimestarilta, koska halusin niin kovasti sulautua suomalaiseen ryhmään. Se oli hölmöä, Senni naureskelee.

Kevästä 2025 Senni on toiminut myös AAPOn puheenjohtajana. Yhdistyksen hallinnolliset työt hoidetaan hallituksen kesken, keikkojen ja konserttien käytännön järjestelyt puolestaan kapellimestarin kanssa.

– Olen myös orkesterimme nuottivastaava. Nuottiarostomme on vielä pieni, mutta se kasvaa koko ajan, hän kertoo luottavaisesti.

Nykyinen ohjelmisto on suunniteltu niin, että se sopii soitettavaksi erilaisissa tilaisuuksissa. AAPOn musiikista on Rovaniemellä saatu nauttia muun muassa vappu- ja joulukonserteissa.

Musiikin kieli on yhteinen

Senni kasvoi lapsuutensa pienessä kylässä Pohjois-Italiassa. Italiassa lähes joka kylällä on oma puhallinorkesterinsa. Myös Senni kasvoi puhallinmusiikin ja musiik-

Puhallinorkesteriin kuuluu tällä hetkellä 13 vakituempaa jäsentä. Tutustumaan ja mukaan voi tulla läpi lukuvuoden.

Trumpettia soittava Saaga Väisänen (vas.) ja pasuunaa soittava Miona Imani ystävystyivät AAPOn harjoituksissa.

kia rakastavien ihmisten keskellä. Hänelle musiikki ei ole vain harrastus.

– Se on aina ollut minulle paljon enemmän. Kun soitatan, olen osa jotain itseäni suurempaa, Senni pohtii.

Samankaltaisesta tunteesta kertoo sosiaalityön opiskelija Saaga Väisänen. Hän kuvailee olevansa jännittäjä, joka löytää rauhaa musiikin maailmasta.

– Musiikin parissa minulla on hyvä olla. Se kokoaa yhteen samanhenkisiä ihmisiä.

Omiensa parissa on myös helpompi lähestyä muita. Sen huomasi AAPOn harjoituksiin saapunut kasvatus-tieteiden japanilainen vaihto-opiskelija Miona Imani, jonka puhelin piippasi pian harjoitusten jälkeen.

– Hei. Oli mukavaa soittaa yhdessä. Mentäisiinkö joskus kahville? Väisänen viestitteli Imanille.

Trumpetisti Väisänen ja pasunisti Imani ystävystyivät. Sen jälkeen on kahviteltu ja ihailtu revontulia, nautittu opiskelijaelämästä. Imani on onnellinen, että löysi AAPOsta ikioman suomalaisen yhteisönsä, jossa ei ole kieli- tai kulttuurirajoja.

– Musiikki on yhteinen kielemme. Se yhdistää, vaikka äidinkielemme ei ole sama. Samalla saan kuulla ja harjoitella suomea, Imani kertoo.

Yhteisöllisyys ei lopu AAPOon. Osa aapolaisista on mukana myös muissa paikallisissa orkestereissa: Väisänen ja Imani soittavat Rovaniemi Big Band -kokooppanssa ja Väisänen isoisan kokoamassa kvartetissa, Senni puolestaan Rovaniemen VPK:n soittokunnassa. Soittomahdollisuuksista vinkataan, apua annetaan.

– Sain yllätyksekseni jopa lainapasuunan, sillä oma soittimeni on kotona Japanissa, Imani iloitsee.

Orkesterissa on tilaa kasvaa

Imani muistelee lapsuuttaan ja oivallusta, jonka hän koki aloittaessaan soittamisen.

– Minusta tuntui, että löysin vihdoinkin jotain, jossa olen hyvä. Musiikki kasvatti itsetuntoani. Pasuunasta tuli vahvuuteni.

Väisänen on kasvanut musikaalisessa perheessä ja soittanut ikänsä erilaisissa orkesterikokoonpanoissa. Silti hän kokee, että AAPO tuo hänen elämäänsä jotain uutta.

– Kotikaupungissani Kuopiossa sektioon kuuluu 12 trumpettia, olen yksi muiden joukossa. Täällä trumpet-

teja on vain yksi. Kun minun trumpettini soi, se kuuluu. Tilanne on erilainen, se kasvattaa rohkeutta, Väisänen kuvailee.

Eroa on myös siinä, millainen on soittajan rooli. Kuopiossa soittaessaan Väisänen on monen nuoremman esikuva. Hän auttaa ja ohjaa, huolehtii pienempien stemmoista. AAPOssa hän rentoutuu.

– Täällä saan olla vain minä. En ole vanhin, en vastuussa muista. Saan nauttia soittamisesta. Se on parasta vastapainoa opiskelulle.

Kaikki alkaa B \flat :sta

Senni toivoo, että mahdollisimman moni saisi kokea saman onnen kuin hän. Hänelle AAPO on sekoitus musiikillista intohimoa, iloa ja lämmintä yhteisöllisyyttä.

Aina maanantaisin kaikki alkaa samasta hetkestä. Senni antaa oboellaan B \flat :n. Yksittäinen ääni etsii paikkansa, muut liittyvät vähitellen mukaan. Jokainen soittaja omalla äänellään, omalla taustallaan, omalla tarinallaan. Syntyy yhteinen arktinen sointi. ●

Inspiraatiota pursuava taitelija tarttuu toimeen

Roma Auskalnyte löytää inspiraatioita nykytaiteen teoksiinsa lähes kaikkialta. Jenny ja Antti Wihurin säätiön vierailevana taitelijana hän nauttii talven pimeydestä, lumen peittämästä luonnosta ja Lapin yliopiston atmosfääristä sekä työtiloista.

TEKSTI IRMA KUUKASJÄRVI
KUVAT ELLI ALASAARI

” Ihminen oppii kuulemansa, kokemansa ja näkemänsä perusteella helpommin kuin tekstiä lukemalla.

Inspiraatio voi tulla mistä tahansa. Tekstinpätkästä. Chat-viestistä. Tunteesta. Luonnosta. Inspiraation lähteitä on kaikkialla, kuten taidettakin, sanoo Roma Auskalnyte.

– Kun saan inspiraation, tartun toimeen heti. Jos idea on mahdollinen toteuttaa, alan tehdä sitä välittömästi. En jää odottelemaan.

Hänen ajatusmaailmastaan löytyy yhtäläisyyksiä peräpohjalaisen ajatustavan kanssa: Solekko tehdä.

Piirustus vaihtui litografiaan

Roma Auskalnyte varttui Liettuassa. Mummon myötä lapsuuteen kuuluivat sunnuntaiset kirkonmenot. Kirkossa hän ihaili katossa olevia maalauksia ja taideteoksia. Noin kuuden vanhana hän piirsi vanhemmilleen selin istuvan ketun, joka käänsi päänsä taaksepäin katsojan suuntaan. Vanhemmat yllättyivät lapsensa taidonnäytteestä.

Taiteellisesti lahjakkaan nuoren opintopolku vei Vilnan taideakatemiaan painotekniikan ja litografian maailmaan. Litografiaa hän tekee edelleen osana monipuolisesti hyödyntämiään taiteen menetelmiä. Helsingin studiossa hän työstää painokuvia muille artisteille. Hänen oma taideilmaisunsa litografian puolella on mustavalkoinen, tekstiin perustuva.

– Ihminen oppii kuulemansa, kokemansa ja näkemänsä perusteella helpommin kuin tekstiä lukemalla. Tekstin voi nähdä kuvana, ja kuvan muistaa paremmin. Sitä hyödynnän litografian teoksissani.

Fasilitteettien puute avarsi luovuutta

Nuoren taitelijan elämä ei ole aina ollut ruusuilla tanssimista. Auskalnyte oli uuden edessä, kun hän valmistui Vilnan taideakatemiasta. Taiteen tekemisen edellytykset jäivät taideakatemiaan seinien sisälle verstaaseen, kivineen ja painokoneineen.

Matka jatkui Isoon-Britanniaan, jossa elämä täytyi järjestää muita töitä tehden, muun muassa tarjoilijana Birminghamissa. Taiteen tekeminen jäi odottamaan. Muutto Suomeen ja pääsy Kuvataideakatemiaan mastriopintoihin muutti suunnan.

Metallinpaloista muotoillut "sormet" ovat kulkeneet taiteilijan mukana Rovaniemelle. Niitä hän hyödyntää muun muassa teostensa ripustuksessa.

– Opiskellessani Kuvataideakatemiassa pääsin harjoittelijaksi manchesterilaiseen painotaloon, jossa keksin, että ikivanhaa painotekniikkaa – irtokirjaimia ja painomustetta – hyödyntäen voin tehdä taidetta iholleni. Käyttää omaa kehoani ilmaisun välineenä. Valokuvaus tuli siinä vaiheessa mukaan, sillä halusin saada työni esille.

Kuvataideakatemian opintojen myötä taiteen maailma avautui uudella tavalla.

– Itselleni oli selvää, etten halunnut jatkaa kandista maisteriksi Vilnassa, vaan halusin jotakin uutta. Maisteriopinnot avasivat minulle uuden maailman. Uuden perspektiivin. Uuden ajattelutavan. Aluksi elämä Helsingissä oli kielen puolesta haastavaa, mutta tunsin itseni tervetulleeksi.

– Kotimaani ja Suomen kulttuureissa on yllättävän paljon samankaltaisuuksia. Molemmat ovat pieniä maita. Suomessa on toki kylmempää ja pimeäm-

pää, mikä on hyväksi taiteen tekemiselle. Talviaikaan teen taidetta ja kesällä lepään, Auskalnyte kuvailee elämänsä.

Eklektinen taiteilija hyödyntää monia menetelmiä

Roma Auskalnyten taidetta on vaikea lokeroida. Miksi pitäisikään?

Hän valikoi ideoidensa joukosta kulloinkin itselleen mielenkiintoisen aiheen, jonka toteutukseen hän yhdistää erilaisia tyylejä ja toteutustapoja. Eklektisenä ihmisenä hän poimii parhaat ainekset eri lähteistä loiehtien niistä yhtenäisen kokonaisuuden. Luovuus ja joustavuus ovat hänelle tunnusomaisia piirteitä.

– En halua lukkiutua jonkun tietyn taidesuunnan edustajaksi. Haluan käyttää erilaisia menetelmiä, joista litografia on yksi. Teksti taiteena inspiroi, mutta yhtä lailla performanssi, oma keho ja iho sekä valokuvaus tai konkreettinen tai-

” En halua lukkiutua jonkun tietyn taidesuunnan edustajaksi.

” Taiteen tekeminen antaa minulle kielen ja vapauden ilmaista itseäni ja ajatuksiani.

Roma Auskalnytea kiehtovat myös vastakohtat: Santa Fen aavikon kuumuus ja oranssi hiekka versus Rovaniemen talven kylmyys ja puhtaan valkoinen lumi.

deteos kuuluvat repertuaariini.

Joustavuudesta kertovat muistivihkojen sivuilla lepäävät, vuoroaan odottavat ideat. Jos jokin idea ei ota syntyäkseen, se jää marinoitumaan, hautumaan. Sillä aikaa toinen on jo työn alla.

– Omassa mielessäni työ on täydellinen, mutta todellisuus voi olla aivan muuta. Joskus työ itsessään ohjaa eteenpäin. Prosessi on tärkeä.

Taiteen kieli on universaali

– Taiteen tekeminen antaa minulle kielen ja vapauden ilmaista itseäni ja ajatuksiani. En halua välittää töitteni kautta mitään erityistä sanomaa. Haluan, että taideteosteni katsojat ja kokijat tulkitsevat niitä omien viitekehystensä läpi. Jokainen teos kertoo erilaisen tarinan eri ihmiselle.

Roma Auskalnyten mukaan taide on läsnä kaikkialla. Yhdyskuntasuunnittelussa, arkkitehtuurissa, taiteen eri muodoissa, luonnossa ja esineissä. Jopa vierailevan taiteilijan työhuoneen pöydällä olevassa pahvimukissa, jonka joku designeri on suunnitellut. •

Roma Auskalnyte

- Syntynyt 1988 Liettuassa.
- Asuu ja työskentelee Helsingissä.
- Valmistui Kuvataideakatemiasta taiteen maisteriksi 2016.
- Useita yksityisnäyttelyitä Liettuassa ja Suomessa sekä ryhmänäyttelyitä Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Suomessa.
- Teoksia muun muassa Kiasman, Jenny ja Antti Wihurin säätiön kokoelmissa sekä Grand Palaisin museossa (Lille) Ranskassa.
- Saanut useita taitelija-apurahoja Liettuassa ja Suomessa.
- Palkintoja: Ducat Prize award for young artists (2022) ja Anita Snellmanin säätiön palkinto (2015).
- Vierailevana taiteilijana Santa Fen Taideinsituutissa Yhdysvalloissa 2025.

Liikettä kohti demokratiaa

Miten elää ja oppia demokraattisemmin?
Miten rakentaa oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa?
Miltä demokratia yliopistossa tuntuu?

TEKSTI JOHAN-EERIK KUKKO JA SANDRA WALLENIUS-KORKALO | KUVA VILLE RINNE

Yliopistot ovat kautta aikojen toimineet demokraattisen yhteiskunnan kivijalkana tarjoamalla tilan kriittiselle ajattelulle, keskustelulle ja sivistyksen laajentamiselle.

Yliopistoissa ei opita vain demokratian historiasta, instituutiosta tai käsitteistöä, vaan luentosalit, kampuksen käytävät ja virtuaaliset oppimisympäristöt ovat

tiloja, joissa opitaan, miltä demokratia tuntuu: miten itseä ja toisia kuunnellaan, miten erilaisuutta kohdataan, miten valta jakaantuu ja miten ihmiset toimivat yhdessä? Arjen kokemukset muovaavat luottamusta, osallisuutta ja kuulumisen tunnetta – demokratian peruspilareita.

Lapin yliopiston koordinoimassa Aesthetic and Embo-

Pauliina Jääskeläinen (kuvassa oikealla), Tomi Tuominen ja Sandra Wallenius-Korkalo testasivat demokratiaa edistävää esteettistä ja kehollista oppimista Lapin yliopistossa.

died Learning for Democracy -hankkeessa on uudistettu esteettisen ja kehollisen oppimisen roolia demokratia-kasvatuksessa.

Hankkeessa toteutettiin kuuden Euroopan maan yhteistyönä 19 osallistavaa toimintatutkimusta eri koulutusasteilla. Lapin yliopiston toteutuksessa keskityttiin yliopistopedagogiikkaan ja ammatilliseen kehittymiseen.

Tutkijatohtori Pauliina Jääskeläinen kertoo, miten hänen ohjaamisessaan työpajoissa raivattiin tuolit tieltä opetushenkilökunnan tutkiessa demokraattisia arvoja liikkeen kautta, jotta ne eivät jäisi vain etäisiksi käsitteiksi.

– Kävimme läpi kolme keskeiseksi määrittelemäämme demokraattista arvoa: vapaus, tasa-arvo ja responsiivisuus. Näitä pystyy tarkastelemaan liikettä hyödyntäen. Esimerkiksi miltä tuntuu ja mitä tarkoittaa liikkeenä, jos on mahdollisimman suuri vapaus tai jos on annettu tosi tiukat ohjeet ja säännöt, Jääskeläinen kuvailee.

Liike paljastaa vallan rakenteet

Yksi hankkeen opetuskokeiluista liittyi hierarkioiden purkamiseen. Yliopistonlehtori Sandra Wallenius-Korkalo sovelsi erilaisia tapoja haastaa perinteistä asiantuntija-opiskelija-asetelmaa kehollisin keinoin. Hän esimerkiksi asettui lattialle opiskelijoiden istuessa tuoleilla. Pieni kohahdus paljasti opiskelijoiden pohtivan, miten reagoida, kun opettaja istui fyysisesti alempana.

Hankkeen vastuullinen johtaja, professori Susan Meriläinen on käyttänyt tällaisista tilanteista feministisestä pedagogiikasta tuttua termiä tuottava hämmennys. Kyse on hetkistä, jotka pysäyttävät kyseenalaistamaan totuttuja rakenteita ja herättävät kehollisen reflektion.

AECED-hanke (2023–2026)

- Rahoitus: 2,7 miljoonaa euroa (Horizon Europe, UKRI)
- Maat: Suomi, Saksa, Portugali, Latvia, Kroatia ja Iso-Britannia
- Tavoite: Tutkia ja kehittää esteettistä ja kehollista oppimista demokratian vahvistamisessa.
- Pedagogiset oppaat: www.aeced.org

Wallenius-Korkalo kokeili myös lankakeräharjoitusta, jossa opiskelijat muodostivat välilleen fyysisen verkon.

– Tämä konkreettinen verkko havainnollisti välisämme olevaa tietoa ja inhimillisiä suhteita, joita tuotamme kehollisesti, älyllisesti ja sosiaalisesti yhtä aikaa tässä tilassa, Wallenius-Korkalo kuvailee.

Kokeiluihin osallistunut apulaisprofessori Tomi Tuominen myöntää, että menetelmät tuntuivat aluksi vierailta, mutta opettajille järjestettyjen työpajojen kautta idea konkretisoitui. Tuomisen omassa kokeilussa painopiste oli kuvien herättämisessä vahvoissa fyysisissä reaktioissa. Hän hyödynsi kuvia esteettisenä työkaluna herättämään pohdintaa esimerkiksi eriarvoisuudesta.

– Tarkoitus oli tuottaa kehollinen reaktio, että tulee ihan paha olo, kun katsot kuvaa, ja sitä kautta pysähtyä miettimään asiaa paremmin, Tuominen toteaa.

Keskeistä oli myös opettajan oma tietoinen reflektio. Tuominen analysoi luennoilla omia tunteitaan osana kuvien käyttöä, minkä tarkoituksena oli purkaa perinteistä hierarkiaa ja tehdä tilanteesta demokraattisempi.

Hyväksyvä katse pehmentää polarisaatiota

Hankkeessa on tutkittu myös hyväksyvää katsetta, missä ideana oli tarkastella hyväksyvästi omia reaktioita sekä toisten ilmaisutapoja. Tarkoituksena oli toisaalta madaltaa kynnyksiä kehollisten menetelmien käyttämiseen opetuksessa mutta myös tuoda aistimusten ja liikkeiden hyväksyvä havainnointi osaksi turvallisen oppimistilanteen luomista. Jääskeläisen mukaan hyväksyvän katseen asenne voi pehmentää polarisaatiota.

Opiskelijoilta saatu palaute on ollut rohkaisevaa. Menetelmät koettiin havahduttaviksi ja keskustelua herättäviksi. Harjoitukset eivät aina miellytä kaikkia, mutta ne tarjoavat tärkeän peilin tunteille ja vuorovaikutukselle.

Hankkeen tuloksena syntyneet viitekehys ja oppaat ovat saatavilla kaikilla hankekumppanimaiden kielillä, myös suomeksi. Ne tarjoavat pedagogisen orientaation ja työkaluja, joiden avulla kuka tahansa voi lähteä kokeilemaan kehollisia ja esteettisiä menetelmiä edistääkseen osallisuutta, dialogia ja demokraattisempaa oppimista.

– Kyseessä ei ole vain yliopisto-opetus vaan demokraattisten yhteiskuntien tulevaisuus, Wallenius-Korkalo kiteyttää. •

Nopat tietävät

– kiehtova yhdistelmä luovuutta, sääntöjä ja sattumaa

TEKSTI MARJO LAUKKANEN
KUVAT ELLI ALASAARI

Malvyr Caius epäonnistuu kerta toisensa jälkeen. Synkeämielinen ritari puhkeaa pitkään yksinpuheluun, sillä tilanne turhauttaa paitsi häntä myös hahmon luoja, suunnittelija Susanna Korpea.

– Se oli raadollinen ja vaikuttava puhe, joka vain tuli jostakin.

Susanna pelaa klassista Dungeons & Dragons -roolipeliä, jossa pelin tarinallista kokonaisuutta kutsutaan kampanjaksi. Pelinvetäjällä ja pelaajilla on paljon ilmaisunvapautta, mutta pelimekaniikka ratkaisee, mikä pelin maailmassa on mahdollista.

– Roolipelaaminen on yhdistelmä yhdessä pelaamista, leikkiä ja näyttelystä. Hullu luovuus kohtaa todella yksityiskohtaiset säännöt, Susanna naurahtaa.

Susannalle roolipelaaminen on myös keskeinen inspiraation lähde hänen tekemälleen taiteelle.

Kampanja, johon Susanna on Malvyrilla osallistunut, on kestänyt yli kuusi vuotta. Malvyrin maailmassa aikaa on tosin vierähtänyt vasta pari kuukautta. Susanna ei tuntenut muita pelaajia ennalta, mutta nyt, yli 550 pelitunnin jälkeen, he ovat hyviä ystäviä.

Pelatessa kokoonnutaan saman pöydän ääreen, yleensä konkreettisesti, joskus etänä. Keskellä on ruudukko, jolle hahmot sijoittuvat. Synkässä fantasiamaailmassa seikkailee kaksi miekanheiluttajaa, yksi muistinsa menettänyt haltija ja yksi ilopilleri.

– Malvyr oli alun perin synkkä ja traaginen hahmo, mutta tarinan edessä hänestä on tullut melkeinpä koominen.

Juuri tässä on Susannan mielestä pelaamisen suola.

– Vuorovaikutuksessa hahmon luonne elää omaa elämäänsä. Se muodostuu paljon rikkaammaksi kuin mitä yksin pystyisi luomaan.

Tehtäviä ratkottaessa rajana on vain pelaajien mielikuvitus ja nokkeluus. Kaikkea voi yrittää, mutta onnistuminen ratkeaa lopulta noppaa heittämällä, ja siihen vaikuttavat myös hahmon ominaisuudet. Mukana on aina arvaamattomuutta ja sattumanvaraisuutta.

– Huono heitto voi tuoda tarinallisesti jotakin mielenkiintoista. ”Nopat tietävät”, sanotaan. Se ei välttämättä ole sitä, mitä haluaa, mutta se voi olla sitä, mitä tarvitsee.

Kun samaa hahmoa pelaa pitkään, alkaa tietää jo vaistonvaraisesti, miten hahmo milloinkin reagoi. Pelaajana Susanna kuvailee itseään enemmän heittäytyjäksi kuin suunnittelijaksi.

– Hahmoon voi eläytyä hyvinkin voimakkaasti tai pitää etäisyyttä. Ei ole yhtä oikeaa tapaa pelata.

eskon puumerkki

AJATELLA!

Markku Pölösen *Onnen maa* -elokuvassa mummoa näyttävä Anja Pohjola istuu kotitalon portailla. Hän käärii ruisleipää hitaasti paperiin ja katsoo lämpimästi poikaansa ja pojanpoikaansa, jotka tekevät lähtöä, toinen etelään, toinen koulutielle. Mummo ojentaa leivän evääksi, hymyilee ja sanoo: ”Eläkee immeisiksi.” Kohtaukseen kiteytyy viisasta välittämistä, elämän jatkumisesta huolehtimista ja sukupolvisten perinteiden vaalimista.

Miten ”elämme immeisinä” akateemisessa maailmassa? Miten voivat akateemisen maailman sukupolviset perinteet? Välittämekö teorioista, käsitteistä, niiden historiasta sekä akateemisista toimintatavoista ja siirrämme tätä eteenpäin? Vai välittämekö vain itsestämme? Siitä että MINÄ pääsen esille ja eteenpäin. Ja saan niitä miljoonia, joista on tullut akateemisen osaamisen valuuksia.

Kun akateemista elämää leimaa kiihtyvä kilpailu, näemme yhä enemmän muodikkaiksi tulleiden käsitteiden ja lähestymistapojen kevytkäyttöä. Esimerkiksi nykyään yleistynyt, feministinen monilajisen huolenpidon käsite irrotetaan usein eettis-poliittisista lähtökohdistaan sekä siitä pitkästä historiasta, jossa se on syntynyt. Kun käsitteen juuret katkaistaan, katkaistaan paljon. Käsite omiaan akateemisen kilpailun pelivälineeksi, ei ajattelun välineeksi. Ja sitten alkaa kilpahuudanta: Minä käytin sitä ensin! Minäpä!

Leipäjuuren tekeminen ja sen vaaliminen vaatii ajan kanssa kypsyyttä osaamista. Samoin tieteellisten käsitteiden. Sitä juuri meillä ei ole: ei ole aikaa ajatella, kypsytellä. Ja jos ei ole ajattelua, ei ole akatemiat. Huolestuttavinta lienee, että tämä normalisoituu. Ajattelua ei tunnusteta yliopistollisissa käytännöissä, ei työaikasuunnittelussa, ei kurssitarjonnassa eikä palkitsemisissa. Työmme perusta piiloutuu.

Olin taannoin vastaväittäjänä Lovísa Eiríksdóttirin väitöstutkimukselle, jossa hän tarkasteli pohjoismaisten kauppakorkeakoulujen kestävyysajattelua Hannah Arendtin ajattelun kautta. Havahduin, että pahinta voi olla se, että emme ajattele. Ja että tutkijat kyllä mielellään korostavat kriittistä ajattelua mutta eivät ajattelua sinällään. Karonkkapuheessa totesin, että tämän otan mukaan omaan opetukseeni. En ole ottanut. Ei ole ollut aikaa.

Ehkäpä ”eläkee immeisiksi” tarkoittaisi akateemisessa maailmassa juuri tätä: ajan kanssa ajattelua. Välittämistä siitä, mitä ajattelemme. Ja ajattelua siitä, mitä teemme. Se on akateemista vastuunkantoa. Jos jostain pitää kilpailla, kilpaillaan siitä.

” Ajattelua ei tunnusteta yliopistollisissa käytännöissä, ei työaikasuunnittelussa, ei kurssitarjonnassa eikä palkitsemisissa. Työmme perusta piiloutuu.

ANU VALTONEN

Professori, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Aleksi Lohtaja, Mika Savela,
Tuomas Korkalo & Soile Veijola (toim.)

Pohjoiset paikallisuudet

Keskustelua arkkitehtuurista, taiteesta ja politiikasta

Archinfo & Taike, 2025.

Pieni taskukirja on kokoaan suurempi kirjoituskokoelma. Siinä tarkastellaan pohjoisten paikallisuuksien suhteita ympäristöön, kaupunkiin ja arkkitehtuuriin.

Kestävintä politiikkaa on pohjoisten tulevaisuuksien rakentaminen paikallisuuksien ja monialaisen tiedon kautta. Vieläkö tämä on mahdollista? Pohjoiseen on tunkua, mutta sitä pidetään globaalissa ja kansallisessakin tarkastelussa usein vain resurssivarastona.

Lukija pääsee pohtimaan pohjoisuuden ideaa, ilmastonmuutosta, kiertotaloutta, alkuperäiskansojen tietoa, alustatalousturismin vaikutuksia kaupunkielämään ja arkkitehtuuriin, modernismin suhdetta pohjoisuuteen, taiteen menetelmiä kaupunkisuunnittelussa sekä pohjoista taiteilijuutta.

Kirjoittajat ovat Jenni Hakovirta, Tuomas Korkalo, Aleksi Lohtaja, Teemu Loikkanen, Ilona Mettinen, Mika Savela, Janne Säynäjäkangas, Soile Veijola ja Riikka Vuorenmaa. Mukana on myös kuvataiteilija-arkkitehti Liisa Ryynäsen valokuvia Napapiiriltä.

TEKIJÄN KOMMENTTI:

Kirja syntyi hausalla tavalla. Tutustuin Aleksiin ja Miikan arkkitehtuuripäivien panelistina Lahdessa syksyllä 2024. He ehdottivat tutkijaseminaarin järjestämistä Lapin yliopistolla pohjoisuudesta. Suostuin ja kutsuin mukaan myös kavereitani, kuten hekin tekivät.

Keväällä 2025 istuimme pyöreän pöydän ääressä Lapin yliopistolla nauttimassa Jussi Simpuran aikoinaan ideoiman Liuskaseminaarin annista. Osallistujat toimitivat minulle juuri ennen seminaarin alkua yhden liuskan mittaiset tiivistelmät ajatuksistaan kopioitaviksi. Liuska jaettiin kaikille läsnäolijoille jokaisen esityksen alussa.

Esitelmän pitäjä sai puhua 5 minuuttia. Sen jälkeen muut keskustelivat puheenjohtajan johdolla hänen aiheestaan 15 minuuttia. Esitelmöijä kommentoi kuulemaansa viimeiset 5 minuuttia esitysajastaan.

Seminaari tapahtui tässä ja nyt. Keskityimme yhteen asiaan kerrallaan. Näkökulmia virisi lukemattomia. Tavallisissa seminaareissa osa kuulijoista tutkii aina puhelintaan tai viilaa oman esityksensä dioja.

SOILE VEIJOLA

Katja Juhola

International Socially Engaged Art Symposium

A Place of Creation, Shared Knowledge, and Conversational Art

Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 428

VÄITTELIJÄN KOMMENTTI:

Minua on aina kiehtonut se, miten taide voi toimia kielenä siellä, missä pelkät faktat jättävät meidät neuvottomiksi. Tutkimusprosessin aikana suurin yllätykseni oli havaita, kuinka voimakkaasti taiteen luoma kolmas tila todella murentaa vallitsevia asiantuntijahierarkioita. ISEAS-symposiumeissa olen nähnyt, kuinka ympäristötutkija, taiteilija ja paikallinen asukas löytävät tason, jossa tieto rakentuu yhdessä – ilman, että kenenkään asiantuntijuus ohittaa toista.

Tämä väitös on minulle tärkeä askel matkalla kohti syvempää ymmärrystä taiteen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Seuraava tavoitteeni on viedä kehittämäni keskustelutaiteen menetelmä ja ISEAS-malli laajemmille kansainvälisille areenoille.

Suunnittelen parhaillaan jatkotutkimusta, jossa keskityn yhteisötaiteen eettisiin ulottuvuuksiin ja sen kykyyn vahvistaa kestävä kehitystä. Haluan osoittaa, että taide ei ole vain estetiikkaa vaan välttämätön työkalu ja tutkimusmenetelmä, kun etsimme inhimillisiä ja kestäviä ratkaisuja aikamme suuriin sosiaalisiin ja ekologisiin kriiseihin.

Katja Juholan väitöstutkimus avaa uusia näkökulmia taiteen, tieteen ja yhteisöjen väliseen vuoropuheluun antroposeenin aikakaudella. Tutkimuksen ytimessä on Juholan perustama kansainvälinen ISEAS-symposium, joka tarjoaa metodologisen kolmannen tilan keskustelutaiteelle ja monialaiselle yhteistyölle. Väitös koostuu kuudesta vertaisarvioidusta artikkelista sekä kahdesta museonäyttelystä.

Tutkimus osoittaa, että taidelähtöiset prosessit luovat psykologisesti turvallisen ympäristön käsitellä viheliäisiä ongelmia, kuten ympäristöahdistusta ja pohjoisten metsien hallintaan liittyviä kiistoja.

Tulokset korostavat hierarkioita hälventävää vuorovaikutusta: kun tieteellinen asiantuntijuus ja taiteellinen ilmaisu yhdistyvät, syntyy yhteisöllistä toimijuutta, joka poistaa lamaannusta ja edistää eettistä kohtaamista. Taide toimii tässä prosessissa katalysaattorina, joka mahdollistaa vaikeiden kysymysten luovan ja ratkaisukeskeisen käsittelyn.

KATJA JUHOLA

Kuvataiteilija (TaT), tutkija ja taiteellinen johtaja

- Taiteen tohtori (Lapin yliopisto, 2026), Kuvataiteilija (YAMK, Turun Taideakatemia).
- Kansainvälisen ISEAS-symposiumin perustaja ja keskustelutaiteen metodologian kehittäjä.
- 30 vuoden ura luomuyrityksen johtajana yhdistyy nykyisessä tutkimustyössä syvään ymmärrykseen ekologisesta kestävydestä ja yhteisöllisestä kasvusta.

KIDE

käytävägallup

Koonnut SARI VÄYRYNEN

Mitä olisi tässä ajassa tärkeintä tutkia?

Kide-lehti kysyi yliopistolaisilta tärkeitä tutkimusaiheita gallupissa, johon pystyi vastaamaan post-it-lapuilla yliopiston pääkampuksen käytävällä noin viikon ajan helmikuussa. Tässä osa vastauksista.

AI ja yhteiskunnallinen vastuullisuus

IHAN KAIKKEA!
Tiedon janoa ja uteliaisuutta on hyvä, ei vaan tärkeää ylläpitää!

fasismin nousu
in

Ilmastonmuutos ja sen ehkäiseminen

KUKA MAKSAA KUN MAAPALLO ON PILATTU???

RAIVOSTEOLLISUUTTA!
SUOMEN VIENTITUTTA
ARKESTAVALL
RAIVOSTEOLLISUUS

TOI ↑
Ei hyvä, hji!

Yhteiskunnan kasvava polarisaatio

TARPEETOMAN BYROKRATIAN JA MONIMUTKAISTAMISEN VÄHENTÄMINEN/PURKU

Fermin paradoksia

Naisten terveys samalla tavalla kuin miesten

Jos universumi kuhisee elämää
MISSÄ kaikki on?

LUKUNURKKA

Alan Moore & David Lloyd (2005)
V niin kuin Verikosto

Kirja voi olla ajankohtainen ilmestyessään, mutta jotkut kirjat tulevat ajankohtaisiksi aika ajoin uudestaan, eri aikoina ja puolilla maailmaa. Yksi tällainen kirja tai oikeammin sarjakuvaromaani on *V for Vendetta* (suom. *V niin kuin verikosto*). Se kertoo tarinan dystooppisen Britannian fasistista hallintoa vastaan taistelevasta naamioituneesta anarkistista, V:stä, joka teoillaan pyrkii rohkaisemaan muitakin kapinaan. V:n ja romaanin opetus on, että kansan ei pitäisi pelätä hallitustaan, vaan hallituksen pitäisi pelätä kansaansa. Opetus on käynyt usein mielessäni, kun uutiset ovat viime aikoina kertoneet Teheranin ja Minneapolisin protesteista despotiaa vastaan.

MIKA LUOMA-AHO

Yliopistonlehtori, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

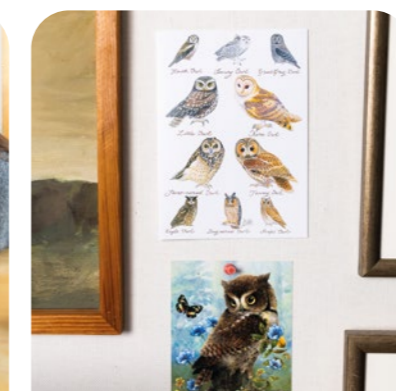
TYÖPÄIVÄNI

Työntekijä:

Sari Kokkola,
kielenkääntäjä

Työpaikka:

Kielikeskus,
Lapin yliopiston E-siipi

KUVAT VILLE RINNE

Kielenkääntäjän työpäivä

8.00 Tulin töihin kävellen. Saavuttuani työhuoneelle vastailin sähköposteihin.

8.30 Osallistuin yliopiston rehtorin aamukahveille.

9.45 Tein englanninkielisen tutkimusartikkelin kielenkääntäjästä. Tällä viikolla työstäillani oli oikeustieteiden ja saamentutkimuksen tekstien kielenkääntäjästä sekä tutkielmien kääntämistä suomesta englantiin. Tekstien aiheet ovat vaihtelevia ja monipuolisia, sillä kielikeskuksen käännös- ja kielenkääntäjäpalvelu on yliopistoyhteisön kaikkien yksiköiden käytettävissä.

11.15 Lounastin työkavereiden kanssa

12.00 Jatkoitin tutkimusartikkelin kielenkääntäjästä. Keskustelin asiakkaan kanssa tekstinkohdista, joista tarvitsin lisätietoja.

15.45 Viimeistelin esitelmäehdotuksen eurooppalaisten kielikeskusten verkoston konferenssiin. Kyseessä on yhteisesitelmä Teemu Kaupin ja Olivia Vogtin kanssa. Tutkimuksemme tarkastelee kieliasiantuntijan ja tutkijan vuorovaikutuksen roolia tutkimusprosessissa ja tieteellisessä kirjoittamisessa.

” Kääntämistä ja kielenkääntäjästä pidetään yleensä hyvin itsenäisenä työnä ja teknisenä suorittamisena. Itse kuitenkin koen työni myös vuorovaikutuksena, jossa kieliasiantuntija neuvottelee kirjoittajan kanssa tekstin merkityksistä. Tällaiset keskustelut ja niistä saadut oivallukset ovat työssäni palkitsevinta.

Voimapaikkani

ZOË KOIVU

Joka päivä palaan voimapaikastani virkistyneenä ja elinvoimaisena. Voimapaikkani on metsän reunustama järvenrantapolku, jonne pääsee suoraan kotini ovelta. Kun kuljen puiden keskellä alas muinaista rantaviivaa, vasemmalla puolellani virtaava puro on merkki siitä, että voin unohtaa päivän huolet ja hengittää syvään. Virittäydyn tuoksuihin, näkyymiin, ääniin, väreihin, heijastuksiin ja tunnelmaan. Matkustan vuodenaikojen mukana; ne vaihtelevat nopeasti ja moninaisesti täällä pohjoisella napapiirillä.

Uppoutuessani annan monilajisen luonnon lumota minut, annan järven veden tai jään avaruuden rauhoittaa minut. Täytyy ilolla.

ZOË KOIVU

Yliopisto-opettaja, kielikeskus

hiutaleita

AINI LINJAKUMPU
Professori,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

» 2020-luvun tapahtumat maailmalla ovat tuoneet tieteen tekijöiden eteen peilin, johon katsominen on epämiellyttävää.

ANNA MUOTKA

TIEDE EETTISEN PEILIN EDESSÄ

Tiede ei ole erossa maailman turbulensseista. Tutkijat ja tiedeorganisaatiot joutuvat alinomaan miettimään, miten toimia kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä. Tutkimusrahoittajat ja valtiovalta osaltaan määrittelevät, millaista yhteistyötä kannustetaan, mitä boikotoidaan ja mitä arvioidaan kriittisesti.

Viime vuonna Suomessa keskusteltiin tieteen turvallisuudesta: miten huomioidaan kansainvälisen yhteistyön uhkat kansalliselle turvallisuudelle? Turvallisuuden ulottuvuus on kuitenkin vain yksi yhteistyötä jäsentävistä tekijöistä. Eettisyys on yhtä lailla merkityksellinen: kenen kanssa ja millä perusteilla teemme yhteistyötä?

Venäjän hyökkäys Ukrainaan tuotti nopeasti Suomessa päätöksen, joka jähdytti korkeakoulu- ja tiedepolitiikkayhteistyön Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa. Päätös oli varsin yksimielinen. Tosin joissakin huomioissa tuotiin esiin, että yhteistyötä olisi mielekästä ylläpitää myös poliittisesti vaikeissa tilanteissa, niin Venäjän hallintoon myönteisesti kuin kielteisestikin suhtautuvien kanssa. Lisäksi tunnistettiin se, että monet tärkeät pitkittäistutkimukset vaikkapa ilmastonmuutokseen liittyen keskeytyivät.

Maailmanpolitiikan myllerrykset viimeisten vuosien aikana ovat aiheuttaneet huomattavasti hankalampia yhtälöitä ratkaistavaksi kuin suhtautuminen Venäjän kanssa tehtävään yhteistyöhön. Pohdittavaksi on tullut esimerkiksi, onko valtion toteuttama kansanmurha este yhteistyölle kyseisen maan tiedeorganisaatioiden kanssa? Entä yhteistyö maiden kanssa, joissa poliittisilla päätöksillä rajoitetaan dramaattisesti tieteen, tutkimuksen ja tutkijoiden vapautta?

2020-luvun tapahtumat maailmalla ovat tuoneet tieteen tekijöiden eteen peilin, johon katsominen on epämiellyttävää. Kansainvälisen yhteistyön suhteen on vaikea tehdä täysin ehdottomia linjanvetoja, vaikka niiden tekeminen voi olla poliittisesti ja eettisesti mieluisaa tai helpottavaa.

Kategoristen linjanvetojen sijasta pitäisi kehittää nyansoituja ratkaisuja, käytäntöjä ja kriteerejä, joilla yhteistyötä voidaan tehdä eettisesti ja moraalisesti mielekkäällä tavalla. Mitkä ovat ne peruseriaatteet, joita halutaan tukea tutkimuksella yleensä ja tutkimusyhteistyöllä erityisesti?

Tämä puntarointi on edelleen keskeneräistä suomalaisissa tiedeorganisaatioissa.

Ja olemmeko tehneet riittävästi eettistä ja moraalista arviointia edes omista lähtökohdistamme, joiden pohjalta voidaan lähteä arvioimaan yhteistyötä muiden kanssa? Silmien ummistaminen ei ole kuitenkaan vaihtoehto – rajojen määrittely on välttämätöntä.

Miksi ette ikinä kirjoita tästä aiheesta?

Verkko voittaa paperin – aika perua tilaus.

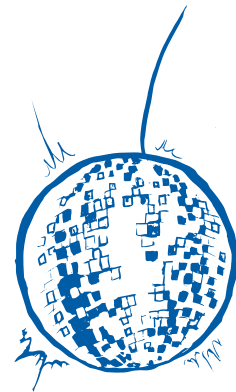
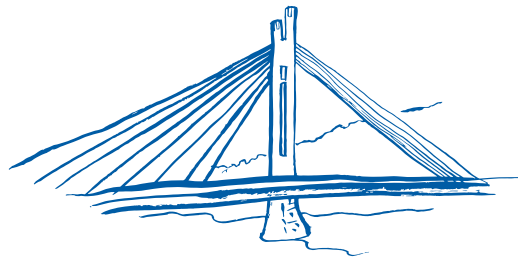
Kääk. Muutin, eikä Kide löydä enää perille.

Ota meihin yhteyttä: ulapland.fi/kide

Juttuvinkit. Osoitteenmuutokset. Tilaukset ja tilauksen peruuttamiset.

Verkkosivuiltamme löydät kaikki numerot vuodesta 2012 alkaen.

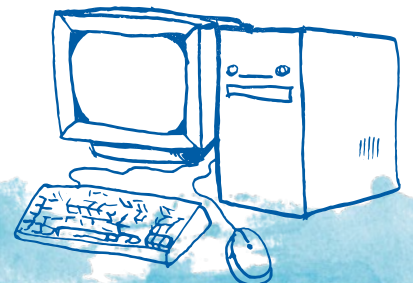
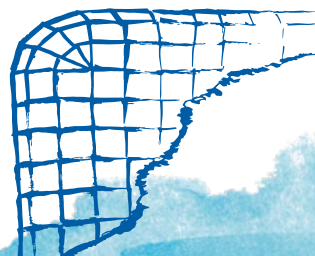
Tervetuloa lukemaan!

Lapin yliopiston
Alumnipäivät

24.-25.9.2026

- tule sieki!

ulapland.fi/alumnipaivat2026